

ISSN 1302-3519

ÇALIŞMA ORTAMI

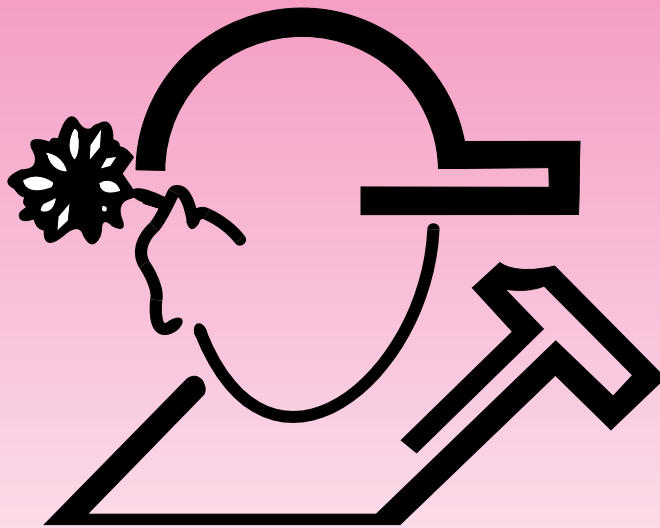
İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 135 Temmuz - Ağustos 2014

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Çalışma Ortamının Belgesi: İş Cinayetleri Almanağı 2013
- İnsanlığın Bugününe Çocukların Yaşam Koşulları Üzerinden Bakmak
 - Onlar da Çıraktı : İshak Akpınar
 - Yalnız Çalışma ve İş Güvenliği
 - Toplu Yaşanılan Alanlarda Su Sorunu
- Gökte Aranırken Yerde Bulunan Eğitimbilimci: İsmail Hakkı Tonguç
 - O Bizden Biri : Herkese Müzik
- İki Dakika Düşün : Tehlikeyi Tanıyalım
- Hurda Alüminyumların Balyalanması

Prof. Eduard Zuckmayer

www.fisek.org.tr



*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu"nuza
Ödemek İster misiniz?*

*Fişek Enstitüsü'nün 32. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 22. Yılı*

Çalışma Ortamının Belgesi: İş Cinayetleri Almanacağı 2013

Denizcan KUTLU*

*“Sorumlular sorumluluklarını yerine getirsin,
işçi hayatı bu kadar değersiz ve ucuz olmasın.”*
Adalet Arayan İşçi Aileleri

Türkiye’de çalışma ilişkilerinin sağlık, güvenlik ve çevre boyutu ihmal edilegelmiştir. Hükümetlerin yanı sıra sendika ve demokratik kitle örgütlerinin de konunun önem ve aciliyetini yıllara dayalı olarak yeterince kavradığını söylemek pek mümkün gözükmemektedir. Yukarıda alıntıladığımız çağrının çalışma yaşamına dönük bütünlüklü bir karşılığı yasa yapıcı tarafından yerine getirilememiş ve farklı kademelerdeki kamu otoriteleri sorunu çözmemiştir. Öte yandan, konunun muhatabı olması beklenen, sendika, demokratik kitle örgütleri ve akademiye de içerecek şekilde, duyarlı kamuoyunun, konunun kitleselleşebilmesini başarılı bir biçimde yerine getirebildiğini söylemek de çok olanaklı gözükmemektedir. Buna karşın özellikle, 2000’li yılların, bu alanda önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem olduğunu söylemek sanırız yanlış olmayacaktır. Elinizde tuttuğunuz dergi ve yayıncısı Fişek Enstitüsü’nü de içerecek şekilde, TTB, TMMOB ve kimi sendikalar, konunun önemini çeşitli platformlarda daha güçlü bir biçimde dile getirmiştir. Ayrıca yine bu dönemde, çeşitli işkolu ve sektörleri de içerecek şekilde oldukça önemli bilimsel çalışmalar yapılmış; çeşitli bir araya gelişler ve örgütlülükler oluşturulmuştur.

Ancak bunun arkasında yatan nedenlere odaklanıldığında, genel olarak kendiliğinden gelişen bir bilinç düzeyini değil, Türkiye’yi Avrupa’da 1.; dünyada ise Hindistan ve Rusya’dan sonra 3’üncü yapan iş kazaları/iş cinayetleri olgusunun varlığını görmekteyiz. 2000’li yıllarda Türkiye’de çalışma ilişkileri değerlendirilecekse, konunun işçi sağlığı boyutunun emek tarihi açısından kara bir dönem olarak yazılacağı görülmektedir. 2002-2012 yılları arasında, iş cinayetlerinde yaşamını yitiren 10 binden fazla, 2012 yılında ölen en az 878 ve 2013’te ise ölen en az 1235 işçi, bu kara tablonun nicel göstergeleri olarak emek tarihindeki yerlerini almıştır. 13 Mayıs 2014’te Soma’da yaşanan maden faciası ve yaşamını yitiren 301 işçi, tablonun kara renginin üzerine kömür karası ile bir kat daha çekmiştir. Şimdiden 2014 yılında iş cinayetlerinde yaşamalarını yitiren işçilerin sayısının 2013’ü geride bırakacak biçimde 1000’in çok üstüne çıkacağı tahmin edilebilir. Burada, kitap tanıtım köşesine konuk edeceğimiz, İş Cinayetleri Almanacağı 2013’ün “Sunuş” kısmında, 2012 yılı almanağına, “Böyle bir almanağa bir daha ihtiyaç duyulmamasını umut ediyoruz” temennisi ile başlanıldığı anımsatılrsa da, özellikle Soma sonrası Türkiye’de, İş Cinayetleri Almanacağı’nın, üstelik daha da hacim kazanarak yayın hayatına devam edeceği anlaşıyor.

Madalyonun bir yüzünde bu gelişmeler yaşanırken, diğer yüzünde ise, çalışma ilişkilerinin sağlık, güvenlik ve

çevre boyutunu merkeze yerleştiren kimi örgütlenmelerin, çalışmaların, yayınların ve etkinliklerin, buruk da olsa sevindirici bir gelişim gösterdiği de gözlemlenmektedir. İşte İş Cinayetleri Almanacağı 2013 bu yayın ve çalışmalar arasındaki anlamlı ve önemli yerini aldı. 1umut Yayınları’nca basılan ve Adalet Arayana Destek Grubu tarafından hazırlanan kitap, pek çok destekçisi ile önemli ölçüde, iş cinayetlerinde yaşamını yitiren ailelerin adalet arayışı sürecinin bir ürünü olarak beliriyor. Nitekim, “Ailelerin Adalet Mücadelesinden Kesitler” ve “Vicdan ve Adalet Nöbeti” başlıklı bölümler, yaşamalarını yitiren işçilerin ailelerinin 2013 yılındaki mücadelesini belgeliyor.

Almanak, sunuş ve ailelerin seslenişini içeren iki bölümün ardından, 2013 yılında yaşanan iş kazalarını belgeleyen bir bölümle devam ediyor. Bunları, “İş Kazası Durumunda Ne Yapılmalıdır?”, “Meslek Hastalığı Nedir?”, “Ailelerin Adalet Mücadelesinden Kesitler”, “Vicdan ve Adalet Nöbeti” ve son olarak “Sektörden Röportajlar” başlıklı bölümler izliyor.

Önemli bir çaba: Belgeleme

2013 yılında yaşanan iş kazalarını belgeleyen bölüm, yaşanan kazaları aylar temelinde, gün gün serimlemesi nedeniyle oldukça dikkat çekici. Bu belgeler ışığında belirli değişkenler bakımından bir nicel dağılım da çıkarılmış. Buna göre, 2013 yılı için ölümlü iş kazalarının aylara göre dağılımına bakıldığında, özellikle yaz aylarında yükselen bir eğilim gözlemlenmekte. Bunun inşaat sektörünün canlanması ve yoğunlukla trafik kazası biçiminde yaşanan mevsimlik tarım işçilerinin toplu iş kazaları nedeniyle yıllara dayalı genel eğilim ile uyumlu olduğu söylenebilir. Kitapta, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu yaşamını yitirenlerin yaş gruplarına göre 2008-2012 yıllarını içeren bir dağılımı da sunuluyor. 2013 yılı için de benzer bir veri bulunmakta; burada birikmenin esas olarak 28-50 yaş aralığında olduğu görülüyor. 2013’te iş kazalarında ölenlerin işkollarına göre dağılımı da belgelenmiş durumda. İnşaat ve yol; tarım ve orman; taşımacılık; ticaret, büro, eğitim ve sinema; maden dikkat çeken işkolları arasında. İl bazında bakıldığında ise, iş kazalarının en çok yaşandığı il olarak İstanbul açık fark ile öne çıkıyor.

Kitap, iş kazası durumunda ne yapılması gerektiği ile ilgili bilgilendirici bir bölüm ile devam ediyor. Bunun oldukça önemli olduğunu düşünüyoruz; çünkü gerçekleşme biçimi ile itibarıyla büyük bir sosyal haksızlık olarak yaşanan iş kazalarına ilişkin sosyal haklarımız konusunda bilgilene-meye gereksinimimiz var.

Kitapta yer alan bir diğer bölüm, İş ve Meslek Hastalıkları Uzmanı İbrahim Akkurt ile yapılmış bir söyleşi, meslek hastalıkları konusunda kapsamlı bir bilgilendirmeyi içeriyor. Bunu kot kumlama işi ve etrafında oluşan ölümlü meslek hastalıkları ile ilgili yine Akkurt ile yapılmış bir söyleşi izliyor.



* Ankara Üniversitesi SBF
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Arş. Gör.



3 Şubat 2011 tarihinde Ostim-İvedik'te aynı gün meydana gelen 2 ayrı patlamada 20 işçi hayatını kaybetti, 43 işçi yaralandı. (İş Cinayetleri Almancağı 2013, sayfa 208)

Adalet arayışı...

İş kazalarında yakınlarını yitiren ailelerin adalet mücadelesinden kesitler sunan bir sonraki bölümde ise, söz konusu mücadele çoğunlukla olay ve davalar temelinde sunuluyor. Davutpaşa, BEDAŞ işçisi Erkan Keleş, Ostim-İvedik patlamaları, Van-Bayram Otel, Esenyurt çadır yangını, set işçisi Selin Erdem, Zonguldak/Kozlu ve Karadon, Muğla/Milas-Güllük, Eren Eroğlu, Afşin-Elbistan Termik Santrali Göçüğü, ev işçisi Fatima Aldal, Adana Kozan baraj faciası, Erzurum/Aşkale TEDAŞ olay ve davaları, olaylarla ilgili gazete kupürleri ile de belgelenerek adalet mücadelesinin gündemleri olarak anlatılıyor.

Kitapta, yıldönümleri ve anmaların ardından, her ayın ilk Pazar günü saat 13.00'te Galatasaray Meydanı'nda tutulan Vicdan ve Adalet Nöbetlerine de yer veriliyor. Yaşanan her bir iş cinayeti çerçevesinde tutulan nöbetler ve bu tutulan kimi nöbetlerle ilgili ulusal basında yer alan röportajlar kitabın sayfalarına taşınmış durumda. Bu noktada, neden bu nöbetleri tuttuklarına ilişkin Adalet Arayan İşçi Ailelerine sözü bırakmanın daha anlamlı olduğunu düşünüyoruz:

"Hayatını kaybeden yakınlarımıza karşı vicdani sorumluluğumuzu yerine getirmek, kaybettiğimiz yakınlarımızın istatistikten ibaret olmadıklarını hatırlatmak, ekmek paralarını kazanırken, patronların kâr hırsı, devlet kurum ve görevlilerinin denetimsizliğinden doğan ihmal sonucunda hayatlarını kaybettiklerini, umutları, hayalleri, sevdikleri olduğunu anımsatmak için bir aradayız."

Kitapta son olarak, enerji, ev içiliği, inşaat,

tersane, maden, tarım işkolu ve sektörlerini içerecek şekilde, alanın temsilcileri ile gerçekleştirilen söyleşiler yer alıyor.

İş Cinayetleri Almancağı 2013, bu içerik ve yapısı ile Türkiye'de üretim ortamı ve çalışma yaşamının ölüm ve hastalık üreten doğasını belgeleri ve bizzat bu ölüm ve hastalıkları deneyimlerin ve onların yakınlarının dili ve sözü ile ortaya koyuyor. Bu çalışmayı ve bu çalışmayı yaratan adalet arayışını, geleceğin ölümsüz ve hastaliksız üretime katılma koşullarının oluşumunun önemli bir parçası olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

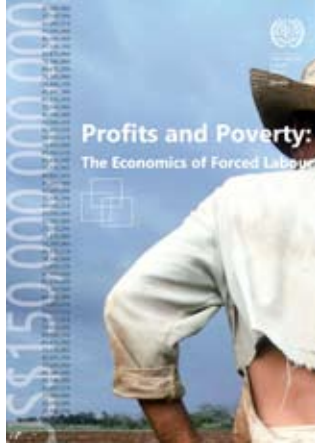


11 Mart 2012'de Esenyurt'ta Marmara Park AVM inşaatında çalışan işçilere barınmak için kullandırılan çadırlarda meydana gelen yangında 11 işçi yanarak hayatını kaybetti. (İş Cinayetleri Almancağı 2013, sayfa 216)

İnsanlığın Bugününe Çocukların Yaşam Koşulları Üzerinden Bakmak...

Taner AKPINAR *

ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) yeni yayınladığı bir rapora göre, insanların tarım, inşaat, maden, fuhuş, ev hizmetleri ve daha birçok işte zorla çalıştırılması, küresel ölçekte yıllık 150.2 milyar dolar kazanç bırakan bir sektör haline gelmiştir. Bu kazanç, zorla çalıştırılan 20.9 milyar insanın sırtından elde edilmektedir. Bu sömürüye uğrayan insanların 5,5 milyonu 18 yaşın altındaki çocuklardır. Toplam sayının % 55'i kadınlar ve kız çocuklardan oluşmaktadır. Sömürünün en yoğun olduğu bölge Asya-Pasifik (% 56) bölgesidir. Bunu Afrika (% 18), Latin Amerika ve Karayipler (% 9), Avrupa Birliği ülkeleri ve diğer gelişmiş ülkeler (% 7), orta, güneydoğu ve doğu Avrupa ülkeleri (% 7), Bağımsız Devletler Topluluğu'na dahil ülkeler (% 7) ve Orta Doğu (% 3) izlemektedir. ⁽¹⁾



Resim www.moroccoworldnews.com/wp-content/themes/goodnews45 adresinden alınmıştır.

Fas'ta en düşük evlenme yaşı yasal olarak 18 olmasına karşın, on yıl önce yapılan bir yasa, mahkeme kararıyla evliliğin çocuğun yararına olduğu düşüncesinin hakim olduğu durumlarda 18 yaşın altındaki çocukların evlenmesine izin verilmektedir. Bu yasanın yürürlüğe girdiği 2004 yılında, 18 yaş altı 18 341 kız çocuk evli iken, yasanın uygulandığı dönem boyunca sürekli artmış ve 2013 yılına gelindiğinde bu sayı 35 152 olmuştur. ⁽²⁾

Sömürü ve istismar haberleri, yoğun olarak, az gelişmiş bölgelere özgü gibi gözükmesine rağmen, gelişmiş bölgeler de bu tür sorunlardan istisna değildir. Aradaki temel fark, az gelişmiş bölgelerde sömürünün doğrudan, kaba ve görünür olmasına karşın, gelişmiş bölgelerde dolaylı, incelikli ve üstü örtük olmasıdır. Gelişmiş bölgelerde,

çocuk bahsinde bile, çocuğun özgül durumu değil, ulusal birtakım önceliklerin ön planda tutulduğu görülmektedir. Örneğin, Hollanda'da, sığınmacı çocukların bu ülkede kalmalarına yönelik olarak yapılan af niteliğindeki (amnesty) yasal düzenleme, türlü gerekçelerle birçok çocuğu kapsam dışı bırakmakta, dolayısıyla bu çocukların ülkeyi terk etmeye zorlanmaları gündeme gelmektedir. Kapsam dışında bırakılan çocuklar arasında bu ülkede dünyaya gelmiş olanlar bile bulunmaktadır. Bu durum, çocukların, halihazırda içinde bulundukları belirsizliğe ek olarak, geleceğini de belirsizleştirmektedir. ⁽³⁾ Başka bir örnek olarak, Avustralya'da yüzlerce çocuk, kaçak göçmen konumuna koyularak, bir merkezde, son derece olumsuz koşullarda alıkonulmaktadır. ⁽⁴⁾



Resim, www.humanrights.gov.au/our-work/asylum-seekers-and-refugees adresinden alınmıştır.

Birleşmiş Milletler kaynakları bilgilere göre, Ukrayna'da devam eden çatışmalar nedeniyle, ülke genelinde on bin kişinin yerlerinden edildiği tahmin edilmektedir. Yerinden edilenlerin üçte birinin çocuklar olduğu tahmin edilmektedir. Bu insanların yer değiştirmelerinin daha doğrusu değiştirmek zorunda kalmalarının nedenleri arasında güvenlik tehdidi, etnik kökenleri ya da inançları nedeniyle zulüm görmeleri ve gazeteci ve insan hakları aktivisti olmaları sayılmaktadır. ⁽⁵⁾



Resim haber.sol.org.tr/spor/brezilyada-dunya-kupasi-icin-sokak-cocuklar adresinden alınmıştır.

* Yrd.Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü



Resim, www.theguardian.com/global-development/2014/may/27/nepal adresinden alınmıştır.

Brezilya'da Dünya Kupası futbol turnuvası başlamadan önce, ülkenin imajını kötü göstermemek için sokaklara terk edilmiş çocukların öldürüldüğü yönünde güçlü iddialar gündeme getirilmektedir. Bu iddianın sahibi Danimarka'lı gazeteci Mikkel Keldorff'dur. Bir sivil toplum kuruluşu adına çalışan Avusturya'lı Hannes Velik ise, bazı çocukların da, görüntü kirliliği yaratmasın diye, karakollarda tutulduğunu ve buralarda çocuklara elektroşok uygulandığını ileri sürmektedir.⁽⁶⁾



Resim, www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47821 adresinden alınmıştır.

Nepal'de yoksul aileler, çocuklarına eğitim verileceği vaadiyle kandırılarak, çocuklarını bir süreliğine sahte yetimhanelere göndermektedirler. Bu çocuklar, Nepal'e gelen turistlerden para sızdırmak için kullanılmaktadır. Sahte yetimhanelerin sahipleri, çocuklar için düzenlenen yardım kampanyalarında toplanan büyük miktarlarda paralara konmaktadır. Bu, hızla büyüyen bir sektör halini almıştır.⁽⁷⁾

Güney Sudan'daki çatışmalar, bölgedeki yaşam koşullarını son dere kötüleştirmiş durumdadır. Birleşmiş Milletler, yüzbinlerce çocuğun açlık, başta kolera olmak üzere salgın hastalıklar ve ölüm riskiyle karşı karşıya olduğunu rapor etmektedir. 50 bin çocuğun yetersiz beslenmeye bağlı olarak ölebileceği ve 5 yaşın altındaki 740 bin çocuğun da gıda güvenliğine sahip olmadığı ifade edilmektedir. Birçoğunun, halihazırda, yabani ot yiyerek hayatta kalma-ya çalıştığı belirtilmektedir.⁽⁸⁾

Birleşmiş Milletler'in Afganistan hakkındaki bir raporuna göre, 2013 yılında yaşanan çatışmaların sonucunda 545 çocuk öldürülmüş ve 1.149 çocuk da yaralanmıştır. Çocuklarda yaralanma ve ölüm vakaları bakımından 2012 yılındaki verilerle bir kıyaslama yapıldığında 2013 yılında % 42'lik bir artış olmuştur.⁽⁹⁾

Türkiye'de, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bir konuda ihbarda bulunanlar 25 bin TL'lik ödülün sahibi olacak. Bu



Resim, www.theguardian.com/global-development/2014/may/27/nepal adresinden alınmıştır.



Resim, www.unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/Images adresinden alınmıştır.

ödül kayıp çocukların bulunması için... Türkiye'de 3 249 çocuk kayıp... Bunların 2.470'i 13-18 yaş arasındayken, 779'u 0-12 yaş arasındadır. Kayıp çocukların büyük çoğunluğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurmu'ndan kaçan çocuklardır. Kayıp çocukların 2.800'ü kızdır.⁽¹⁰⁾

Çocukların uğradığı sömürünün bu binbir türü, insanlığın bugün ulaştığı medeniyetin düzeyini anlamak bakımından en başta dikkate alınması gereken göstergedir.

Kaynaklar

(1) ILO (2014), Profits and Poverty: The economics of forced labour, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf

(2) <http://www.moroccoworldnews.com/2014/05/131594/underage-marriage-increases-in-morocco-minister-of-justice/>

(3) http://www.dutchnews.nl/news/archives/2014/05/childrens_ombudsman_publishes.php

(4) <https://www.humanrights.gov.au/our-work/asylum-seekers-and-refugees/national-inquiry-children-immigration-detention-2014>

(5) <http://www.unhcr.org/537b24536.html>

(6) <http://haber.sol.org.tr/spor/brezilyada-dunya-kupasi-icin-sokak-cocuklari-olduruluyor-haberi-93484>

(7) <http://www.theguardian.com/global-development/2014/may/27/nepal-bogus-orphan-trade-voluntourism>

(8) http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47821#_U5YsFnJ_uO-

(9)

(10) <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/26276392.asp>

ONLAR DA ÇIRAKTI : İSHAK AKPINAR

Zor bir çocukluğum oldu. Şimdi düşünüyorum o bedeli ödemedim, ne atölyemin ustabaşısı olurdum. Ne de iki kızımın geleceğine bu kadar güvenle bakabilirdim. 12 yaşında köyümden çıktım. O zamandan beri hep çalışıyorum. Önce çirak, sonra usta olarak ...

Ankara-Şereflikoçhisar Yağmurhüyüğü Köyü'ndenim. Altı kardeşiz, üç kız, üç erkek. En küçükleri benim. Babamın yüz dönüm toprağı var; hala kendisi işler. Buğday, arpa eker. Köyde kalsak, hangi birimize yetecekti. Ama babamın daha az çocuğı olsaydı, belki köyde bize bir gelecek olabilirdi.

İlkokulu bitirince 12 yaşında yollara düştüm. Önce İzmir'e gittim. Ablarımdan biri oradan evlenmişti. Onun yanına yerleştim ve bir demir doğrama atelyesine çirak girdim. Ablamın dört çocuğı vardı; kocası sokaklarda hurda toplardı. İşimde rahat olmama karşın, evde rahat edemedim.

Ankara'ya abilerimin yanına geldim; bekar evinde kalmaya başladık. Kapı kapı dolaşıp çirak isteyen olup olmadığını sormaya başladım.

Kimse çirak istemiyordu.

Sonunda, "çirak arıyor musunuz?" diye sormaktan vazgeçtim; "Kaynakçı arıyor musunuz?" demeye başladım.

Şimdi çalıştığım işyerinin patronu Mustafa Amca, "Gel" dedi. Yanında bir çok kaynakçı ustası çalışıyordu; ben de bir şey bilmiyordum. Ama yüzlemedi. Çalışmaya başladım.



Ustalardan çok dayak yedim. Bu üç-dört yıl sürdü. Ustalar, hoyrat ve kaba insanlardı; ben bunca yıllık ustabaşıyım, ne bir çalışana ne de kendi çocuklarıma fiske vurdum. Ama Mustafa Amcanın beni çok kolladığını ve tüm yaşamımı çekilir hale getirdiğini söylemeliyim. Ama ben de çok sabrettim.

Niye sabrettim?

Durumumuz yoktu; imkanımız yoktu; mecbursun.

Sonuçta katlanmaktan başka çarem yoktu. Siyah renkli ucuz lastik çarık benzeri ayakkabılar (Gislavet denir) giyerdik.

Şimdi çocuklar ayakkabı beğenmiyorlar. Çok fazla elbisem olmadı; neredeyse hem aynı gömlek pantolonlarla gider gelirdik.

Çiraklığımda hiç iş kazası geçirdiğimi anımsamıyorum. Ama bir kez az daha ağır bir şekilde yaralanıyordum.

Mustafa Amcamın oğlu Mehmet Abiyle birlikte iki kişi, ağır demir direkleri yolun karşı tarafında hurdalık olarak kullandığımız açık araziye götürüyorduk. O gün de Büyük Sanayi'nin yakınlarında pazar kurulmuştu. Bir pazar arabası gelip, bizim demir direğe taktı ve direği savurdu. Direk kafamın hemen yanından hızla geçti ve diğer çalışan arkadaşımın yüzüne-omuzuna çarptı. Ölmedi ama kafasında ve omuzunda kırıklar oldu. Çok çekti.

Köyde okuma olanağımız yoktu. Babamın beni ilçede okutma niyeti de yoktu. Ama amca oğullarımdan birisi,





okumayı aklına koymuştu. Hurda kağıt topladı; ne iş bulduysa onu yaptı. Okumak için sonuna kadar direndi. Sonunda "diş hekimi" oldu. Yalnızca kendini kurtarmadı; bütün kardeşlerinin okumasını sağladı. Her biri iyi yerlere geldiler. İşte böyle, bir evden okuyan biri çıktı mı herkesi kurtarıyor. Benim kızlarımın biri 4 yaşında, diğeri 1,5 yaşında ... Kız erkek ayırt etmeden okumaları gerektiğine inanıyorum. Okuyan insanın dünyası daha farklı oluyor; en azından konuşmasını biliyor.

Ben de çocuklarım için en iyisini istiyorum. Onlar için çalışıyorum; onlara benim yaşadıklarımı yaşatmayacağım. Evlendiklerinde de ezilmelerini istemiyorum, kendi ayaklarının üzerinde duracaklar.



Yalnız Çalışma ve İş Güvenliği

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

“Yaşamak için çalışıyorsan, çalışacağım diye kendini öldürmenin anlamı yok”

20. yüzyılın en büyük filozoflarından Tuco⁽¹⁾

İşyerlerinde risk değerlendirmesi yapılırken göz önüne alınması gereken tehlike(ler)den biri de, **“yalnız çalışma”** dır. Basına yansıyan, ya da tanık olunan, ölüm, sakatlanma veya işyerinde büyük tahribatla sonuçlanan bazı (iş) kazalar veya ciddi olaylar incelendiğinde, akla ilk gelen ana veya kök neden “yalnız çalışma” olduğudur.

Yalnız çalışılmaması gereken iş veya durumlarla ilgili, bugün yürürlükte olmadığı söylenen İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü’nde (m.505); **kuyu veya diğer yeraltı tesislerinde yapılacak bakım ve onarım** işlerinde;, tecrübeli ve usta işçiler çalıştırılacağı, bunlara uygun kişisel koruma teçhizatı verilerek ve tecrübeli bir veya **birden fazla gözlemci** görevlendirileceği, (m.510) tehlikeli gaz,buhar veya sislerin meydana gelebileceği **tank veya depolar içinde** yapılacak bakım ve onarım işlerinde; ...**iş süresince** tank veya **depo ağızlarında bir gözlemci** bulundurulacağı, ayrıca (m.513) dışarıdan temizlenemeyen büyük depolara işçilerin girmesi gerektiği hallerde depo ağızında, işin süresince **bir gözlemci** bulundurulacağı belirtilmiş(ti). Kısaca **kapalı alan** ya da **kısıtlı çalışma alanlarında** yalnız çalışılmayacağı yasal olarak tanımlanmış(ti).

Belirli zamanlarda, bazı çalışanların (görevlilerin) tek başına çalışması kaçınılmazdır. Örneğin, esnek çalışma döneminin başında ve sonunda, tatillerde ve gece boyunca ve hafta sonlarında. Peki bu **yalnız çalışma yasal ve güvenli mi?** İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimine –çalışanlar tarafından– sık sık bu sorular sorulur ya da iş sağlığı ve güvenliği görevlileri (İşyeri Hekimi, İş Güvenliği Uzmanı vb..) bu soruyu sorar. (Bu sorunun) tek bir yanıtı yoktur. Bu risk değerlendirmesi bulgularına bağlıdır ama genellikle yanıt; (prosedür/talimatlar, eğitim, denetim, koruyucu ekipmanlar vb. **kontrol önlemleri almak koşulu ile**) **evet olacaktır**^(2,3).

İlkemizde ve İngiltere gibi çoğu ülkelerde Çalışma Mevzuatında (*yürürlükte olan yasa, tüzük, yönetmelik vb. 'nin tümü*) işyerlerinde tek başına (yalnız) çalışma konusunda, yasal olarak, genel bir **yasaklama yoktur**⁽⁴⁾.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (m.4) işverenlere, mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dahil **her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması**, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve **mevcut(var olan) durumun iyileştirilmesi** için çalışmalar yapma yükümlülüğü getirmiştir. Ayrıca işyeri yönetiminin; risklerden kaçınmak, çalışma şekli ve üretim metotlarının(*yöntemlerinin*) seçiminde özen göstermek, **özellikle tekdüze çalışma** ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemek, önlenemiyor ise en aza indirme (m.5) zorunluluğu vardır⁽⁵⁾.

Tek başına çalışan ile kastedilen nedir?

Bir kişi işyerinde kendisine verilen görevi yaparken “yalnız” olduğunda; (tek başına) çalışan başka biri tarafından görülemediği veya işitilemediğinde, başka bir çalışan (veya gözetmen, amir) tarafından ziyaret edileceğini beklemediği, hiçbir yakın ve doğrudan denetimin olmadığı zaman(ki); yapılan çalışmalar yalnız / tek başına çalışma olarak kabul edilmektedir^(2,6,7).

Diğer bir ifade ile; yalnız işçiler yakın ya da doğrudan denetimi olmadan kendi başlarına çalışmak durumunda olan çalışanlardır.

Yalnız çalışanın açık bir tanımı yoktur, ancak bu konuda bir çok örnek vermek olasıdır: Örneğin; (hemen akla gelenler)

- ❖ Taksi sürücüleri
- ❖ Kurum personeli, sosyal hizmet uzmanı,
- ❖ **Elektrik /Bakım – Onarım işçileri**
- ❖ Acil servisler, özel güvenlik görevlileri,
- ❖ Çiftlik/ormancılık/bahçe işçileri
- ❖ Ev bakım yardımcıları, temizleyiciler
- ❖ Laboratuvar çalışanları
- ❖ Savaş okuyucular, kargo teslimatçıları, postacılar,
- ❖ Hemşireler, sağlık ziyaretçileri
- ❖ Park görevlileri
- ❖ Dükkan /Büfe ve hizmet sektörü çalışanları
- ❖ Kanalizasyon/kamu çalışanları
- ❖ Ulaşım işçileri
- ❖ Kamyon /TIR sürücüleri ,
- ❖ Sütçüler, Emlakçılar,
- ❖ Satış temsilcileri, haşere kontrolörleri,
- ❖ Doktorlar vb.

Yalnız çalışma’ya verilebilecek diğer örnekler ise; uzak bir iş sahasında, bir binanın uzak bir bölümünde ve normalde yoğun olan bir iş yerinde tek başına çalışma anlamına gelir. Yalnız çalışmaya evde çalışma genellikle dahil edilmez.

Yalnız çalışanlar ne gibi (hangi tür) tehlikelere maruz kalabilirler ?

Yalnız çalışanların karşılaşılabileceği tehlikeler şunlardır :

- Kazalar veya iş’den kaynaklanan acil durumlar, gerekli ilk yardımın yetersiz sağlanabileceği durumlar.
- Ani hastalıklar
- Dinlenme, hijyen ve refah (çay, kahve vb.) olanaklarının yetersiz sağlandığı durumlar.
- Halk veya davetsiz kişilerden fiziksel şiddet⁽⁴⁾.

Çalışanların mesleklerine göre karşılaşılabilecekleri tehlikeler şu şekilde özetlenebilir:

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

Yalnız Çalışanların Karşılaşabileceği Tehlikeler^(8,9,10)

Çalışanlar	Tehlikeler
Taksi sürücülere	Kötü niyetli müşteriler, yol öfke, şiddet, soygun, yol kazaları
Kurum personeli, sosyal hizmet uzmanı, sağlık ziyaretçi	Kötü niyetli / şiddetli hasta / müşteri / akraba, ağır kaldırma tehlikeleri
Elektrik / bakım işçileri (çalışanları)	Elektrik şoku, tökezleme – takılıp düşme, kesikler, düşme, kaza, kapalı alanlar
Acil servis(ler) , özel güvenlik personeli	Taciz, şiddet, soygun, trafik tehlikeler, kazalar, biyolojik tehlikeler, düşme, yanıklar, toksik maruziyet
Çiftlik/ormancılık/bahçe işçileri	Hayvan saldırı, hava durumu, makine kazaları, kimyasallar
Ev bakım yardımcıları, temizleyiciler olur	Düşme(ler), yaralanma, ağırlık kaldırma, çöp taşımaktan kaynaklanan yaralanmalar, enfeksiyonlar, kimyasallar, şiddet, soygun
Laboratuvar çalışanları	Kimyasal aşırı maruz kalma, biyolojik ajanlar, fiziksel tehlikeler, yangınlar
Sayaç okuyucular, dağıtıcılar, posta işçileri	Hayvan saldırı, küfürlü müşteriler, şiddet, soygun, kazalar
Hemşirelik personeli (görevlileri)	Kaldırma yaralanmalar, küfürlü hastalar, ilaç kullanımı, soygun, şiddet
Park görevlileri	Hırsızlık, şiddet, istismar, araç duman
Dükkanı / hizmet sektörü çalışanları	Hırsızlık, şiddet, istismar, kaldırma ve taşıma yaralanmaları
Kanalizasyon / kamu çalışanları	Kapalı alanlarda, zehirli gazlar, biyolojik tehlikeler, kayma ve düşme
Taşımacılık / Ulaşım işçileri	Suistimal, öfke, şiddet, soygun, yol kazaları, direksiyon başında uykuya dalmak

Tek başına çalışma her zaman bir sorun mudur?

Tek başına çalışma her zaman tehlikeli olmasa da, diğer şartlar var olduğunda tehlikeli olabilir.

Bu gibi durumların riskinin yüksek veya düşük olması işin türüne, yerine, kamuoyu ile etkileşime, veya bir acil durumun sonuçlarına, iş kazalarına, yaralanmalara vb., bağlıdır.

Her durumun kendine göre ayrı ayrı değerlendirilmesi yapılmalıdır⁽⁴⁾.

Yalnız çalışmasalardı kurtulabilirler miydi ?

Soruyu yanıtlamadan önce örnek olarak birkaç haberi inceleyelim:

Oluşan Durum (Vaka) 1:

Bakım ve Onarım İşleri, 10 Haziran 2010



Resim 1: Ustasının üzerine motor kaputu düşen silindir



Resim 2: Motor ile kaput arasında can veren usta

İstanbul Pendik'te iş makineleri bakım servisinde asfalt silindirinin motor bölümünde çalışan 27 yaşındaki Yusuf Orakçı'nın üzerine motor bölümünü kapatan kaput bir anda düştü..

Kaput ile motor arasında sıkışan talihsiz işçi olay sırasında serviste başka kimse olmadığı için sesini kimseye duyuramayıncaarkadaşını telefonla arayarak yardım istedi.

Yiğitcan Anıl da olayı haber alır almaz itfaiye ve 112 acil servis ekiplerini arayarak olay yerine gönderdi.

Kısa sürede servise gelen ekipler Yusuf Orakçı'nın cansız bedenini karşılaştı⁽¹¹⁾.

**Oluşan Durum (Vaka)2 : Vagonlara –tek başına-
cevher yükleyen kepçe operatörü, 03 Eylül 2011**

Gaziantep'in İslahiye ilçesinde, vagona – cevher – yüklemesi yapan kepçe operatörü Murat Doğanılmaz'ın (24), yükü kontrol etmek için el frenini çekmeden kepçeden indi(ği) tahmin edilmektedir. Ancak M.Doğanılmaz'ın başı, hareket eden kepçe ile vagon arasına sıkıştı. Feci şekilde can veren Murat Doğanılmaz'ın cesedini TCDD **saha görevlileri buldu**^(12,13).



Resim 3: Vagonlara kepçe ile cevher yüklenen rampa⁽¹³⁾

Kepçe operatörü olarak çalışan Murat Doğanılmaz, sabah saatlerinde Çamlıca Mahallesi TCDD yükleme sahasında Diyarbakır Ergani İlçesi'ne gidecek olan demir cevherini vagonlara yüklemeye başlamış⁽¹⁴⁾,



Resim 4: Vagon ile kepçe arasında sıkışan kepçe operatörü⁽¹³⁾

doluluk seviyesini kontrol etmek amacıyla vagona yanaştırdığı kepçeden **el frenini çekmeden** inerek ön tekerine basan Doğanılmaz'ın başı, hareket eden kepçe ile vagon arasına sıkışmış⁽¹⁴⁾.

Burada ezilerek feci şekilde can veren Murat Doğanılmaz'ın cesedini TCDD **saha görevlilerinin kontrolü sırasında fark etmiş**⁽¹⁴⁾.



Resim 5: Saha kontrolü sırasında fark edilen – yalnız çalışan – kepçe operatörü⁽¹³⁾

**Oluşan Durum (Vaka) 3 : Hareketli ekipmanlarda
bakım ve onarım ; 01 Haziran 2014**



Resim 6- AEL Açık havza

Afşin-Elbistan Linyit İşletmeleri'nde (AEL) açık havza taşıeron firmaya bağlı olarak görev yapan 24 yaşındaki Mehmet Ali Çankal adlı işçi, **bant yollarından birinde hasar (yırtık)** olduğu ihbarıyla hasarın olduğu bölgeye sevk edildi. **Bant yollarına sıkıştığı ve ezildiği** (ya da yerde hareketsiz halde bulunduğu ^(15,16)) ileri sürülen Mehmet Ali Çankal, **yaklaşık yarım saat sonra vardiya çalışanları tarafından (hayatını kaybettiği) fark edildi.**

Bunlara benzer birçok örnek verilebilir.

Ne Yapmalı ?

Yukarıda belirtilen (ve benzer) ciddi olaylar incelendiğinde bu insanlar eğer yalnız çalışmasalardı kazanın sonucu ölümle sonuçlanacak kadar ciddi olmayabilirdi.

Olası ise “yalnız çalışmaktan kaçınılmalıdır” !

Kişinin tıbben, fiziksel ve ruhsal (mental) olarak tek başına çalışmaya uygun olup olmadığı araştırılmalıdır⁽³⁾.

Çalışan iki ya da daha fazla kişi olursa, herhangi bir şey olması halinde birbirine yardım edebilir. Yalnız çalışılması gereken durumlar için asgari gereklilikler aşağıda verilmiştir:

- Yalnız çalışan; gün boyunca nerede olacağını birisine söylemeli.
- Nerede olduğunu / olacağını ve ayrıca yolu harita üzerinde işaretlemeli ve haritayı temas kurduğu kişiye vermeli.

- Daima bir cep telefonu ya da telsiz taşınmalı
- Yalnız çalışanın temas kurduğu kişi (belirlenmiş kişi) ile düzenli olarak temasa geçmeli
- Ormanda yalnız çalışanlar daima bir ulaşım aracı bulundurulmalıdır
- Araç daima bölgeden hızla ayrılabilir şekilde park edilmeli
- Diğer tüm güvenlik prosedürlerine dikkatle uyulmalıdır⁽¹⁷⁾.

Kuruluşların / şirketlerin “yalnız çalışma politika ve prosedürü” olmalıdır.

Hazırlanacak yalnız çalışma prosedüründe ;yöneticilerin ve çalışanların sorumlulukları açıkça tanımlanmalıdır.Tüm yalnız – tek başına- çalışmalarda;

- Yalnız çalışanı izleme için atanan ilgili kişi[veya otomatik sistemin]
- Yalnız çalışanların konumu;
- Raporlama zamanları veya uzak bir sahaya tahmini varış ve ayrılma zamanı (raporlama sıklığı, risk ve konum değişikliklerine bağlı olarak belirlenmelidir);
- İletişim bilgileri ve
- Seyahat/araç ayrıntıları (özellikle acil durum yardımı gerekmesi halinde önemlidir).
- Yalnız çalışmaya ilişkin riskleri hafifletmek için bir acil durum talimatı yer almalıdır⁽¹⁸⁾.

Yalnız Çalışmanın Yasaklandığı Durumlar

İş Güvenliği Uzmanlarının görevlerinden biri de (İş Güv.Uzm.Gör.Yet.Sor.&EH Yön.m:9.ç.4) “**gerekli yerlerde kullanılmak amacıyla iş sağlığı ve güvenliği talimatları ile çalışma izin prosedürlerini** hazırlayarak işverenin onayına sunmak ve uygulamasını kontrol etmek”dir.

Bu bağlamda, yukarıda sadece birer örnek olarak belirtilen durumların olmaması, maddi ve manevi kayıpların yaşanmaması için ; iş izini prosedürlerinin oluşturulacağı ve yalnız çalışmanın –en azından işyerlerinin bir prosedürü olarak – yasaklanabileceği, en az diğer bir kişinin bulunmasıgerekten, diğer bir ifade ile **tek başına (yalnız) çalışana izin verilmeyecek bazı yüksek riskli faaliyetler** (durumlar, etkinlikler) vardır ve bu durumlara aşağıdakiler örnek olarak verilebilir.

Risk değerlendirmesi denetim seviyesinin belirlenmesine yardımcı olmalıdır. Enaz bir kişi(nin daha) bulunmasıgerekten bazıyüksek riskli faaliyetleri vardır⁽³⁾.

Yapılacak iş yardım çağırmak için ikinci bir kişi gerektirecek kadar ciddi bir kazaya neden olabilecek, **usa**

uygun (makul) öngörülebilir bir risk olduğu yerlerde yalnız başına çalışma yapılmamalıdır.

İşyerinin risk değerlendirme ekibince yapılan **risk değerlendirmesinde yalnız çalışmaması belirtilmiş** olan işlerde **yalnız çalışmaya izin verilmemelidir**⁽¹⁹⁾.

Bazı iş(ler) tek başına yapılamaz.

1. Kapalı Alanlara Giriş;

Tank, menhol, boru, kanalizasyon, kanallar, tavan boşlukları, kapalı bodrum odaları ve doğal havalandırmanın yetersiz olduğu diğer alanlarda dahil olmak üzere, bazı yerler kapalı alanlardır.

Kapalı alan çalışmalarında, olası bir kurtarma durumunu organize edecek, dışarıda duran bir gözetmene (gözlemciye) gereksinme vardır.



Şekil 2: Kapalı ortam yalnız⁽²⁰⁾

2. Düşme durdurucu sistemlerin ve iskelelerin kullanımı (yüksekte çalışma) ;

Merdiven kullanımı (emniyetli bir şekilde bağlanmamış / sabitlenmemiş, ikinci bir kişinin tutmasını gerektiren).

3. İskele Montajı

Güvenli kullanımı konusunda yeterli eğitimi almamış olanlar belirlenmiş bazı tehlikeli makinaları kullanamazlar^(19,21).



Şekil 3 : Yüksekte çalışmada alınabilecek önlem – çalışan ve gözetmeni⁽²⁰⁾



Şekil 1: Kapalı ortamda yalnız çalışanın sonu⁽²⁰⁾

4. Canlı elektriksel iletkenler üzerinde veya yakınında çalışma

Elektrik işleri veya canlı iletkenlerin yakınında yapılacak çalışmalarda en azından iki kişi gereklidir.

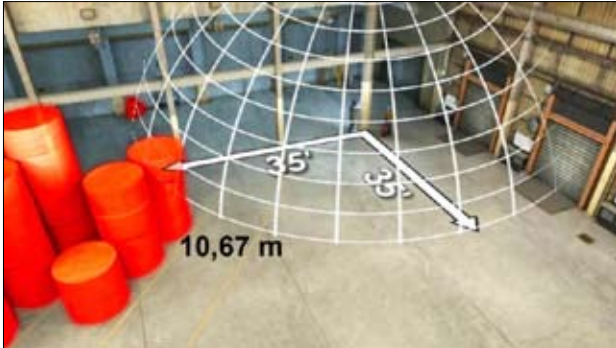
Elektrik (güç) hattı tehlikeleri'nin olduğu yerlerde (Bir canlı iletim (güç) hattı yakınında herhangi bir bölümünün veya yükünün canlı elektrik hattına temas etmesi olası olan taşıt, vinç veya benzer ekipman kullanımda) yalnız çalışılmamalıdır.

5. Bir yangın gözcüsünün gerekli olduğu (kaynak, taşlama, kesme vb.) sıcak işler(de);

Örneğin taşlama, kaynak veya kesme gibi sıcak iş yaparken çıkan kıvılcım işin yapıldığı yerin 10,7 m uzağına kadar olan alan içinde herhangi bir maddeyi tutuşturabilir.



Şekil 4 : Kaynakçı ve gözetmeni (gözcüsü) (22,23)



Şekil 5 : Kaynak kıvılcımının erişebileceği uzaklıklar (22,23)

Eğer kıvılcımların gitme olasılığı olan bir yeri göz-cürahatlıkla göremeyecek ise birden fazla gözcüye de gereksinim olabilir.



Şekil 6 : Kaynak işinde ikinci gözcü (22,23)

6. Görüşün engellendiği; bir araç, vinç, mobil ekipman, benzer malzeme taşıma ekipmanı (forklift gibi) kullanılırken operatörlerin gideceği yolu tam ve açıkça göremediği / göremeyeceği durumlarda.

7. Malzeme Güvenlik Bilgi Formunda (MGBF) açıklandığı gibi, hızlı hareket edebilen – etki gösteren, akut toksik madde (malzeme)'nin kullanıldığı yerler.

8. Kendinden hava beslemeli (tüplü) veya bir hava kaynağından hava beslemeli tam yüz maskesinin kullanılması gerektiği işler

9. Su'lu ortamda çalışma ; Boğulma tehlikesi olan işler

10. İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirme Yönetmeliğine göre içerisinde çalışanların da olduğu bir ekipçe hazırlanan risk değerlendirmesinde birden fazla kişi gerekli görülmüşse⁽²⁴⁾.

11. Bazı yüksek riskli makinalarla yapılan çalışmalarda yalnız çalışılmamalıdır. Örneğin;

Delme, ezme, darbe (Ör: Hidrolik ve pnömatik güç presleri), kesme (Ör: ağaç işleme makinaları) veya makasla kesme – giyotin makinası, saplama veya delme riski olan tehlikeli makinaların (Ör: metal freze makinaları) kullanımı. Aşındırıcı diskler, bazı gıda hazırlama ekipmanları (hamur karıştırma makinaları, patates soyma/yontma makinaları, yüksek hızlı gıda santrifüjler ve karıştırıcılar / sıvılaştırıcılar, dilimleme makinaları), plastik işleme makineleri vb.)^(19,21).

12. Araçlarla patlayıcı taşıyanlar, zirai mücadele ilaçlaması yapanlarda yalnız çalışılmamalıdır⁽²⁵⁾.

Yalnız çalışan takip sistemi

Yalnız çalışmanın kaçınılmaz olduğu işler ve işyerlerinde – son çare - yalnız çalışan takip sistemi kurulabilir. Sistem, telsiz ve telefonların çalışmadığı, tehlikeli işlerin yapıldığı, aynı anda birden çok alanda (tüm vardiyalarda) yalnız başına çalışan personelin durumu ve konumunun gerçek zamanlı olarak izlenmesine olanak sağlayabilir. Personelin üzerinde taşıdığı çeşitli sensörleri olan takip çipi sayesinde, tesislerde kurulan radyo alıcı ve vericileri ile çalışanlar izlenebilmektedir. Bö-



Resim 7-a : Yalnız çalışma takip sistemi araçları



Resim 7-b : Yalnız çalışma takip sistemi araçları

lelikle olası bir tehlike veya kaza anında (hareketsizlik, darbe, düşme) devreye girecek olan alarm sistemiyle personelin yeri (en fazla 10 metre hata ile) belirlenerek hızla müdahale edilebilir. Sistemle, personel gerek sinme halinde üzerindeki vericinin düşmesine basarak yardım talebinde de bulunabilir⁽²⁶⁾.

Working Alone Safely, Controlling the Risks of Solitary Work, Developed by the Division of Occupational Safety & Health (DOSH) February, 2010^(27,28).

Sonuç ve Öneriler

(Yukarıda özetlendiği gibi) tek başına çalışmanın yüksek riskli olduğu işlerde, tek başına çalışmanın / çalıştırmanın kısıtlanması / yasaklanması sadece "işyeri risk değerlendirme ekibi"nin kararlarına (inisiyatifine) bırakılmamalıdır. Hangi işlerin yalnız yapılamayacağı yönetmeliklerde açıkça belirtilmelidir.

Kaynaklar

1. Serdar Devrim, Homo ergaster olmayı reddedenler birleşin , Hürriyet, İnsanKaynakları, 07.07.2014, s.2
2. <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg73.pdf>
3. https://www.ucu.org.uk/media/pdf/c/d/hse_lone.pdf
4. http://www.hsa.ie/eng/Topics/Hazards/Lone_Workers/
5. <http://www.osg.com.tr/forum/index.php?topic=5191.0;wap2>
6. <http://www.mmu.ac.uk/health-and-safety/manual/pdf/guidance-lone-working.pdf>
7. <http://www.ccohs.ca/oshanswers/hsprograms/workingalone.html>
8. <http://www.ohsrep.org.au/faqs/ohs-reps-@-work-faqs-for-workers/-working-alone-is-it-legal,-is-it-safe>
9. <http://www.hazards.org/haz72/loneworking.pdf>
10. <http://www.safetecard.com.au/who-is-at-risk>
11. <http://www.haberler.com/pisi-pisine-olum-diye-bunu-derler-2098152-haberi/>
12. http://www.posta.com.tr/turkiye/Haber-Detay/Kepce_operatorunun_inanilmaz_olumu.htm?ArticleID=86591
13. <http://www.haber1.com/kepce-operatorunun-inanilmaz-olumu.html>
14. <http://www.haber3.com/gaziantep-kepce-operatoru-hayatini-kaybetti-haberi-1005501h.htm#ixzz36Wqdozzo>

operatoru-hayatini-kaybetti-haberi-1005501h.htm#ixzz36Wqdozzo

15. <http://www.aksam.com.tr/guncel/bir-madenci-hayatini-kaybetti-haber-312528>
16. http://www.zaman.com.tr/gundem_yine-maden-yine-taseron-ve-yineolum_2221553.html
17. <http://www.husqvarna.com/tr/support/working-with-chainsaws/yaln-z-calsmaktan-kac-n-n/>
18. <http://www.ericsson.com/res/thecompany/docs/corporateresponsibility/sohacr/turkish/supplier-requirements-lone-working.pdf>
19. https://www.staffs.ac.uk/assets/SU%2520LONE%2520WORKING_tcm68-21968_tcm44-14294.pdf
20. https://osha.europa.eu/en/topics/maintenance/index_html
21. http://www.arcs.qmul.ac.uk/policy_zone/health_safety/lone_working_guidance_and_standard.pdf
22. <http://www.convergencetraining.com/hot-work-safety.html>
23. <http://www.mmu.ac.uk/health-and-safety/manual/pdf/guidance-lone-working.pdf>
24. <http://www.utdallas.edu/ehs/manuals/docs/proceduresforworkingalone.pdf>
25. <https://intranet1.bham.ac.uk/hr/documents/public/hsu/information/loneworking/loneworking.pdf>
26. <http://www.ceis.org.tr/dergi/2013mayis/prf.pdf>
27. <http://www.kirisun-turk.com/adam-dustu/>
28. <http://www.hazards.org/haz72/loneworking.pdf>

11. Platform devrimemesi için sabitlenmelidir.

10. İş ekipmanları bütün koruyucuları yerinde olma-

dan çalıştırılmamalıdır.

9. Balyajlama makinasının acil durdurma butonların-

dan bir platform altında kalmıştır. Kolay ulaşılabilir yere de acil durdurma butonu ilave edilme-

liktir.

8. Platforma kolay çıkamak - imek için her iki taraf-

te el tutacağı olmalıdır.

7. İşe giriş ve periyodik sağlık muayenelerinde, yük-

sekte çalıştırılacağı göz önüne alınmalıdır.

6. Kullanıldığı baret yüz siperlikli olmalı ve koruyucu/

güvenlik gözlüğü kullanılmamalıdır.

5. Çalışanlara kulak koruyucusu verilmeli ve çalış-

ma sırasında bunları kullanmaları sağlanmalıdır.

4. Çalışanlara güvenliğin işiyle ilgili olarak ISG

koruyucularının uygun kullanımını konusunda ISG

ri ve buna karşı alınabilecek önlemler ve kulak

4. Çalışanlara güvenliğin işiyle ilgili olarak ISG

koruyucularının uygun kullanımını konusunda ISG

ri ve buna karşı alınabilecek önlemler ve kulak

4. Çalışanlara güvenliğin işiyle ilgili olarak ISG

koruyucularının uygun kullanımını konusunda ISG

ri ve buna karşı alınabilecek önlemler ve kulak

4. Çalışanlara güvenliğin işiyle ilgili olarak ISG

koruyucularının uygun kullanımını konusunda ISG

ri ve buna karşı alınabilecek önlemler ve kulak

4. Çalışanlara güvenliğin işiyle ilgili olarak ISG

koruyucularının uygun kullanımını konusunda ISG

ri ve buna karşı alınabilecek önlemler ve kulak

4. Çalışanlara güvenliğin işiyle ilgili olarak ISG

koruyucularının uygun kullanımını konusunda ISG

ri ve buna karşı alınabilecek önlemler ve kulak

Ne yapılmalı ?

> Sayfa 23'ün yanıtı

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

TOPLU YAŞANILAN ALANLARDA TEMİZ SU SORUNU

A.Gürhan FİŞEK *

"Su, herhangi bir ticari ürün değil, tersine korunması, saklanması ve niteliği gereği özel önem verilmesi gereken bir mirastır".
(AB Direktifi, 98/83/EC, 18 Eylül 2000)

İşyerlerinde ya da topluca barınılan alanlarda (şantiye, otel vb) içme ve kullanma suyunun sağlıklı kılınması büyük önem taşımaktadır. Suyla bulaşan hastalıklardan başlayarak, kimyasal kirlenmeden, suyun kalitesine kadar bir çok etmen temiz su sorununun kapsamındadır.

"Yemek ve içmek" insan yaşantısının odak noktalarından biridir. İnsanlar "ağız tadıyla" çalışmak ister; "ne yediği, içtiği" onun için çok önemlidir. Ama sağlıkçılar açısından da, "çalışanların sağlığını bozabilecek başlıca etmenleri" içinde barındıran işlemdir yeme-içme. Bu bakımdan,

- Sağlanması,
- Saklanması,
- Sunulması ve
- Besinlerin çeşitlendirilmesi önemlidir.

Su yoluyla bulaşan hastalıklar, yüzyıllar boyu dünyada büyük felaketlere neden olmuş; yüzbinlerce insanın canını almıştır. Bu yüzden dünya ülkeleri, bu konuda çok duyarlı ve dikkatlidir. Salgın hastalıklar konusunda, dünya çapında bir bilgi ağı kurulmasının, aşı çalışmaları ve kampanyaları yapılmasının nedeni de budur. Bir ülkede salgın bir hastalık çıkmış sa, hemen yurttaşlarını uyararak ziyaretlerinin engellenmeye çalışılması bundandır.

Su yoluyla yalnızca hastalıklar değil, zehirlenme etkisi yapan kimyasal maddeler de insanlara ulaşabilmektedir.

Bu yüzden, toplu olarak çalışılan ve yaşanan yerlerde, "temiz su" sunumunun önemi üzerinde durmak, belki de yaşamın en önemli sorununa parmak basmak anlamına gelir. "Su ve yaşam" birbirinden ayrılmaz ve insanların da birbirinden kopamayacağını en önemli kanıttır. O, sağlık gibi bir toplumsal tutkaldır sanki.

Bunun için toplumsal düzeyde (genel) alınması gereken önlemler vardır. Bunu en iyi tanımlayan belgelerden biri, "İnsani Tüketim Amaçlı Suyun Kalitesi Hakkında a3 Kasım 1998 tarih ve 98/83/EC Sayılı Avrupa Birliği Konseyi" Direktifi'dir. Direktif'te belirtilen genel ilkelerden bazıları şöyledir :

- İnsani amaçlı suyun kalitesinin insan sağlığı için önemini dikkate alarak, zorunlu kalite standartları getirilmelidir.
- Bu tür bir suyun tanımlanmasında, gıda sanayiinde kullanılan su da kapsama alınmalıdır.
- Sağlanan suyun içmesuyu kalite standartlarına uymasını sağlamak için, yüzey ve yeraltı suyunun temiz tutulmasını sağlayacak, uygun su koruma önlemleri uygulanmalıdır.
- Hem mikrobiyolojik hem de kimyasal riskleri önleme dengeli biçimde ele alınmalı; insani kullanıma elverişli ölçütler, "kamu sağlığı gerekçeleri" ve "riskin

değerlendirilmesi yöntemine" uyularak oluşturulmalıdır.

- İnsani kullanım amaçlı suyun kalitesi yerel dağıtım sisteminden etkilenebilir; bunu önlemek için mutlaka izleme programları oluşturulmalıdır.
- Ölçümlerin, insani kullanım amaçlı suyun, kullanıcıya sunulduğu noktada derlenmesi gereklidir.
- Böylece oluşturulan ölçütler ve izleme programları, önlem alma ilkesini temel alır; insani kullanım amaçlı suyun yaşam boyu güvenle tüketilmesini sağlayacak biçimde seçilmiştir. Bu yüzden yüksek düzeyde sağlık koruması sağlar.
- Kirlenen suların, insan sağlığı için tehlike oluşturması önlenmeli; sağlanması ve sunulması engellenmelidir. Onarıcı yöntemlere, kurallar çerçevesinde ve öncelik sorunu kaynağında giderecek önlemlere verilmelidir.

Toplu yaşanan ve çalışılan yerlerde, gıdaların sunumu ile ana ilkeleri, "Gıda Maddelerinin ve Umumi Sağlığı İlgilendiren Eşya ve Levazımın Hususi Vasıflarını Gösteren Tüzük"te (RG. 18.10.1952 / 8236) bulabiliriz. Bu Tüzük'ün 3.maddesi şöyle demektedir :

"Bütün gıda maddelerinin ve bunların konulduğu kab ve malzemenin bu Nizamnamede gösterilen vasıfları haiz ve temiz bulunması mecburidir. Kirlenmiş, vasıfları bozulmuş veya vasıflarının kıymetleri azalmış, tefessüh etmiş, iğrenç manzaralı, kurtlanmış, küflenmiş, içinde patojen bakteriler ve para zitler üremiş veya zararlı mikropların toksinleri bulunan veya her ne sebepten olursa olsun kimyevi maddelerle muamele edilmiş gıda maddelerinin imali, ihzani, muhafaza ve satışı yasaktır."

Kısa süre önce yürürlükten kaldırılan, ama yol göstericiliğini yitirmeyen İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 32-35.maddelerinde düzenlenen uyarılardan bazıları şöyledir :

- **İşyerlerinde, çalışanların kolaylıkla faydalanabileceği ve "Gıda Maddelerinin ve Umumi Sağlığı İlgilendiren eşya ve levazımın hususi vasıflarını gösteren Tüzük" teki tanıma uygun özellikte serin içme suyu bulundurulmalıdır. Bu uygunluk, mahalli resmi makamlar ve belediyeler tarafından belgelendirilmelidir.**
- **İçme suyu, gerek taşınmasında ve gerekse kullanılmasında, her türlü bulaşmadan korunmuş olmalı ve içine doğrudan doğruya buz atılmamalıdır.**
- **İçme suyu tesisatı veya kapları, kullanma suyundan ayrı olmalı ve üzerine, "İçilecek Su" işareti konulmalıdır.**
- **İşyerlerinde içme suyu için özel musluklar yapılmalı ve bu musluklarda mümkün olan hallerde suyun, aşağıdan yukarıya uygun bir yükseklikte fışkırması sağlanmalı; mümkün olmayan hallerde ve yerlerde, su içmek için, kişiye özel masraba veya bardak kullanılmalıdır. Karton veya benzeri bardaklar kullanıldığı takdirde bunlar özel ambalajlarında veya temiz bir kutuda saklanmalı; bir kere kullanılan bardakların atılması için musluğun yanında özel bir sepet bulundurulmalıdır.**
- **İçme suyu tesisatı bulunmayan yerlerde, temiz ve sıhhi içme suyu kapları sağlanmalı ve bunlar,**

* Prof.Dr., Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi



özel sehpalara oturtulup uygun musluklar takılmalıdır. İçme suyu kapları, eğilerek boşaltılmalı veya maşraba daldırılarak su alınmalıdır. Ağız açık varil, küp, koca fiçi kaplar, kapaksız ve musluksuz olarak kullanılmamalıdır.

- Şehir suyunun veya uygun nitelikteki suların sağlanması mümkün olmayan hallerde, var olan sular, su dezenfeksiyonu usullerine uygun olarak dezenfekte edildikten sonra kullanılmalıdır.
- Yemek aralığının eve gidip gelmeye elverişli olmayışı, işyerinin konut alanlarından uzak oluşu, ulaşım yetersizliği veya yokluğu veya benzeri nedenlerle yemeklerini işyerinde yemek zorunda olan işçiler için, işverence rahat yemek yenebilecek nitelik ve genişlikte bir yemek yeri sağlanmalıdır.

- İşyerlerinde atık ve birikinti suların akatığı ve toplandığı yerler, özel veya genel bir kanalizasyona veya fosseptiğe bağlanmalı ve buralar, uygun bir kapak ile örtülmelidir. Bu kapak, günde en az bir kere bol su ile yıkanıp ve sızdırmayacak şekilde iyice bağlanmalıdır.
- Akış doğrultusunda bir eğim verilmeli ve koku çıkmasını önleyecek tedbirler alınmalıdır.
- İşyerlerinde ve eklentilerinde, haşarat, böcek ve kemirici hayvanların bulunmaması için her türlü önlem alınmalı: yok edilmesi için, gereken ensektisit, rodentisit maddeler kullanılmalı; üremeyi kolaylaştıran koşullar yok edilmeli; yuvaları yıkarak bozulmalı; uygun aralıklarla ensektisit uygulaması yapılmalı; sineklere karşı kapı ve pencerelere tel kafes konulmalıdır.

Yalnızca içme suyu (Kutu No.1) değil, yemeklerin hazırlanmasında, kişisel ve evsel temizlik amaçlı kullanma suları da temiz olmalıdır. Bunun için kullanma suyunun (Kutu No.2) ve depolarda (Kutu No.3) bekletilen suların da temizliğinden emin olunmalıdır.



KUTU NO. 2

KULLANMA SULARININ TEMİZLİĞİ İÇİN KILAVUZ

- Kaynak suyu mikrobiyolojik açıdan temiz olmalıdır. Mikroorganizma ve parazit görülmemelidir. Kontrol ve izlenmesi çok önemlidir. Bunun için kullanılan kontrol tablosu Kutu No.4'te görülmektedir.
- Kaynak suyu tehlikeli madde içermemelidir

KUTU NO.1

İÇME SULARININ TEMİZLİĞİ İÇİN KILAVUZ

Temiz Su Yükümlülükleri	VAR	YOK
Suların saklandığı kaplar temiz midir?		
Kirlenmiş, vasıfları bozulmuş, kokuşmuş, kötü görünümlü, küflenmiş, bakteri ya da parazit üremiş, toksin ya da kimyasallarla bulaşmış mıdır?		
İçme suyu taşınması sırasında bulaşmadan korunmuş mudur?		
Kapağı ve bandrolü olmayan, menşei belirsiz kaplarda ambalajlı su alımı engellenmiş midir?		
İçme suyu saklanması sırasında bulaşmadan korunmuş mudur?		
İçme suyu sunulması sırasında bulaşmadan korunmuş mudur?		
İçme sularının sunulduğu yerlerde, çevre temizliği sağlanmış mıdır?		
İçme suyuna sunumu sırasında doğrudan buz atılmaması sağlanmış mıdır?		
İçme suyu tesisatı ve kapları, kullanma suyunda ayrılmış ve "İçilecek Su" işareti konulmuş mudur?		
İçme suyu kullanıcılarının, ellerinin temizliğinin sağlanmış olduğuna özen gösterilmekte midir?		
Sunum sırasında,		
a) Suyun aşağıdan yukarı fışkırması sağlanmış mı,		
b) Eğer su yukarıdan aşağıya akmaktaysa kişiye özel bardak sağlanmış ve bunları temiz olarak saklanması sağlanmış, kullanılmış bardakların atılması için çöp sepeti bulundurulmakta mıdır?		
Aynı bardaktan birden fazla kişinin içmesi engellenmiş midir?		
Bardağın içine insan eli değmesi engellenmiş midir?		
Bardaklar yeniden kullanım amaçlı yıkanmakta mıdır?		
İçme suyu kaplarındaki suyun eğilerek boşaltılması, maşrapa daldırılarak alınması, kapaksız ve musluksuz kullanılması önlenmiş midir?		
İçme amaçlı şehir suyunun ya da başka kaynaklardan sağlanan suyun kullanılması halinde, uygun nitelikte olduğu düzenli olarak belgelenmekte midir?		
Helaların su depolarından ve su geçen yerlerden uzakta yapılması sağlanmış mıdır?		

SU DEPOLARININ TEMİZLİĞİ İÇİN KILAVUZ

Su Depolarında Bulunması Gereken Özellikler.	VAR	YOK
Depo, suların niteliklerini değiştirmeyecek, iç yüzeyi fayans ile kaplanmış; paslanmaz çelik veya benzeri; su ile temas eden yüzeyleri epoksi gibi maddelerle kaplı çelik tanklardan oluşmakta mıdır?		
Belirli aralıklarla temizliği ve dezenfeksiyonu yapılmakta mıdır?		
Suyun depoda uzun süre bekletilmesi engellenmekte midir?		
Depo içinde, boru ve bağlantılarında sızıntı kontrolü yapılmakta mıdır?		
Depodan belirli aralıklarla numune alınarak analizleri yapılmakta mıdır?		
Dezenfeksiyon (klorlama) işlemi uygulanmış olan su mu saklanmaktadır?		
Deponun hava sıcaklığındaki artışlardan etkilenmesi önlenmiş midir?		
Depoların belirli aralıklarla suları boşaltılıp, temizlik /dezenfeksiyonu yapılmakta mıdır?		

Temiz içme ve kullanma suyunun işyerlerinde sunumunda, sürdürülebilirlik çok önemlidir. Gelen suyun temizliğinde emin olmanız da, dağıtım (sunum) aşamasındaki temizliğinden de emin olunmalıdır. Bunun kontrol ölçütleri vardır (**Kutu No.4**).



KUTU NO.4

**KONTROL İÇİN İZLEME
(ANALİZİ YAPILACAK PARAMETRELER)**

İçme-Kullanma Suları	İçme Suları	Kullanma Suları
Renk	Renk	Renk
Bulanıklık	Bulanıklık	Bulanıklık
Koku	Koku	Koku
Tat	Tat	Tat
İletkenlik	İletkenlik	İletkenlik
Hidrojen iyon konsantrasyonu (pH)	Hidrojen iyon konsantrasyonu (pH)	Hidrojen iyon konsantrasyonu (pH)
Nitrit		
Amonyum	Amonyum	
Alüminyum	Alüminyum	
Demir	Demir	
Clostridium perfringes (sporları dahil)	Clostridium perfringes (sporları dahil)	Clostridium perfringes (sporları dahil)
E.Coli	E.Coli	E.Coli
Koliform bakteri	Koliform bakteri	Koliform bakteri
	Pseudomonas aeruginosa	Pseudomonas aeruginosa
	22 ve 37 derecelerde koloni sayısı	22 ve 37 derecelerde koloni sayısı

* İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik (R.G. : 17 Şubat 2005 ve 25730 sayı) Ek-2 Tablo-A

İşyerlerinde suyun temizliği, dış faktörlere bağlanamaz. Her işyerinde yukarıdaki kılavuzları en az üç ayda bir kontrol eden bir görevlinin bulunması gerekir. Mevzuatımız bu görevliyi tanımlamamış olmakla birlikte, işyeri hekiminin denetiminde, sağlık destek elemanı bu görev için biçilmiş kaftandır. Bunun olmadığı durumlarda, "ilk yardım kurtarma işçileri"nden yararlanılabilir.

Ama her şeyden önce bu çalışmaların sağlık eğitimi ile desteklenmesi gerekir. Her ne kadar mevzuatımızda öngörülen işçi sağlık eğitimleri arasında "bulaşıcı hastalıklarla mücadele"ye yer verilmemişse de, işçi desteği olmadan "temiz su" konusunda başarıya ulaşılamaz.

Son olarak "temiz" su konusunda söylenmesi gereken,

kullanıcıların temizlik kurallarının uymalarıdır :

- İçilen suların, bir kez kullanılıp atılan bardaklarla içilmesi, aynı masrapadan bir çok kişinin yararlanmaması sağlanmalıdır.
- Temizlik amaçlı kullanılan suların tek başına temizleyici değeri olmadığı, sabunla desteklenmesi gerektiği unutulmamalıdır.
- "Akan su kir tutmaz" gibi boş inançlara kapılmamalıdır.
- Boş inançlarla en iyi mücadele, bilgi vererek yapılır. Onun için tüm çalışanlar, temizlik, sağlığın korunması, su yoluyla bulaşan hastalıklar konularında sürekli olarak aydınlatılmalıdır.

Gökte Aranırken Yerde Bulunan Eğitimbilimci: İSMAİL HAKKI TONGUÇ

Taner AKPINAR *

Eğitim, içeriği ve yöntemi belli, zamana ve yere göre değişmez, amacı kendi içinde bir etkinlik değildir. Tam tersine, zamana ve yere göre değişen ve belirli toplumsal sonuçlar elde etmeye dönük bir etkinliktir. Dolayısıyla, eğitimin içeriği, ulaşılmak istenilen toplumsal sonuçlara göre kurgulanmaktadır.

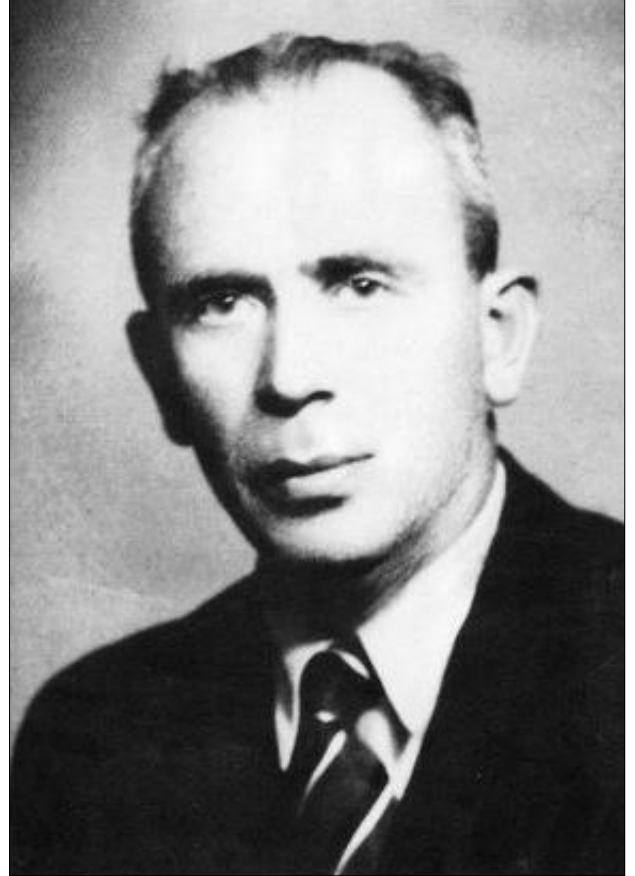
Nasreddin Hoca'ya atfedilen ve verili doğa koşullarında gerçekleşmesi olanaksız olan, gölden yoğurt elde etme çabası hakkındaki kısa hikaye, umutların asla yitirilmemesi gibi bir ana fikre sahip olduğu şeklinde yorumlansa da, bu tür kör ümitlere bağlanmak bilimsellik ve akılla bağdaşmayan, beyhude delikten öte bir şey değildir. Bundan kasıt, umutlu olunmaması gerektiği değildir. "Yaşam umuttan önce bitmeli" denir. Her zaman umutları korumak gerek, ancak, umutlar gerçek üstü beklentiler üzerine kurulmamalı, aksi halde, umutların boşa çıkması ve sonucun hüsrana olmasına kaçınılmazdır.

Türkiye'de, eğitim konusunda, kimi zaman, benzeri yönde, beyhude çabalara ve boş bekleyişlere girildiği olmuştur. Bunu böyle söylerken, amacımız geçmişi bugünün koşulları üzerinden idealize edip eleştirmek değil, yalnızca olgusal gerçekliklere vurgu yapmaktır.

Osmanlı modernleşmesi çabaları çerçevesinde ortaya çıkan batıcılık/batılılaşmacı yaklaşımın, öykünülen batıya benzeme yolunda toplumsal dönüşümün sağlanması noktasında ilk müdahale edilen alanlardan biri eğitim olmuştur. Kurulmaya çalışılan Darülfünun vb eğitim kurumları aracılığıyla Batılılaşmanın gerçekleşeceği gibi beklentiler içine girilmiştir. Batının, benzenilmek istenilen konumuna nasıl geldiğine ilişkin tarihsel ve toplumsal koşullar ve süreçler gözmezdten gelinerek, yüzeysel ve kısmi bir batı taklitçiliği yolu ile batılılaşma çabasına girilmiştir. En azından, varılan nokta burası olmuştur.

Cumhuriyet kurulduktan sonra da, eğitim sorunu en öncelikli olarak çözümü bulunması gereken sorunların başında geliyordu. Cumhuriyet kurulmuştur kurulmasına ama bu, yeni toplumsal düzenin doğrudan ve mekanik olarak nihai biçimini aldığı anlamına gelmemektedir. Nihai noktaya ulaşmak için, büyük ve köklü birtakım toplumsal dönüşüm süreçlerinden geçmenin zorunlu olduğu çok iyi biliniyordu. Eğitim sistemi, bu süreçte, dönüşümün en temel aracı olacaktır. İmparatorluk kalıntısı eğitim kurumları, Cumhuriyetle birlikte kolaylıkla ortadan kaldırılarak, bu kurumlar, ait oldukları zaman dilimine ve bu zamanda geçerli toplumsal yapıya iade edilmiştir. İmparatorluk kalıntısı eğitim kurumları ne reaya yerine yurttaşlık statüsü kazanan geniş halk kesimleri için uygun bir eğitimi verebilirdi ne de yeni düzende kurulmak istenilen ekonomik yapının gereklerine uygun eleman yetiştirebilirdi. Bununla birlikte, elde yeni düzene uygun ne hazır bir eğitim sistemi ne de oluşturulacak bu sistemi hayata geçirecek hazır maddi koşullar vardı.

Yeni bir eğitim sistemi kurmak için daha 1921'de bir Eğitim Kongresi düzenlenmiştir. 1924 Anayasası ile parasız, kamusal ilköğretim herkes için zorunlu hale getirilmiştir. Eğitim konusunda daha birçok yasal ve kurumsal düzenleme yapılmıştır. Bundan başka, Batılı ülkelerden, özellikle de Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya'dan uz-



manlar davet edilerek, onların yardımına da başvurulmuştur. Ancak, bütün bu yapılanlar, gerçekleştirmek istenilen toplumsal dönüşümü sağlayacak yeni eğitim sisteminin oluşturulabildiği anlamına gelmemektedir.

İçeride yapılan yasal ve kurumsal düzenlemeler kurgulanan bir eğitim sisteminin yapısal ve sistematik parçaları olarak değil, bazı pragmatik sorunları çözmek için hayata geçirilmiş uygulamalardır. Örneğin, Millet Mektepleri, halkın okur-yazar hale getirilmesi gibi çok acil bir sorunu çözmekle birlikte, bu, yalnızca işin ABC'si düzeyinde temel bir adımdır. Bunun gibi, Halkevleri aracılığıyla, halka, Atatürk ilkeleri ve Cumhuriyet'in değerleri aşılanmakla birlikte, bu proje de, maddi toplumsal dönüşüme ilişkin bir içerikten yoksun olduğu için, bu haliyle idealist bir adım olarak kalmaktadır. Batılı uzmanların önerilerine gelince, bunlar, Türkiye'nin toplumsal koşullarını anlamaktan uzak, toplumsal gerçekliğe yabancı çözüm önerileri olmaktan öteye gidememiştir. Toplumsal dönüşümün yolunun bireyi dönüşürmekten geçtiği savına dayanan bu Batılı önerilerin, bu nedenle, zaten Türkiye'nin özgül toplumsal koşullarını kavramak gibi bir derdi yoktu (Kirby, 2010: 35). Dahası, Kirby, gelen uzmanların, "soyut aklı" temsil etmekten uzak, kendi ulusal eğitimlerinin birer taşıyıcısı olduklarını ve Türkiye'yi de kendi ülkelerinin birer parçası gibi gördüklerini belirtmektedir (Kirby, 2010: 55).

* Yrd.Doç.Dr. Akdeniz Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü



Cumhuriyeti kuranların gerçekleştirmek istedikleri toplumsal dönüşüm ve bu doğrultuda eğitimden ne beklediği konusunda kafaları net olsa da, bunun nasıl yapılacağı konusunda, yani eğitimin kurgusu konusunda hazır bir reçeteleri yoktu.

Kurulmak istenilen yeni toplumsal düzene uygun yeni bir eğitim sistemi oluşturmak, ancak toplumsal yapının doğru bir tahlili ve ontolojik kavranışı sayesinde olmuştur. Bu şeref İsmail Hakkı Tonguç'a aittir. Tonguç'u bu noktada diğerlerinden ayıran, sahip olduğu yaklaşımdır. Tonguç, bireyleri ait oldukları toplumsal yapıdan soyutlayan Batılı bireycilik anlayışı yerine yapısalcı bir bakış açısına sahiptir. Bu bakış açısının ayırt edici yanı, toplumsal analizde bireyi merkeze alan ve bireyi anlamakla toplumsal sorunların anlaşılacağı yönündeki yaklaşımın tersine, toplumsal yapıyı temel hareket noktası olarak alması ve bireyi toplumsal yapının bir parçası olarak görmesidir.

Eğitim sorunuyla birebir uğraşmakta olan ve yapısalcı görüşü benimseyen Tonguç, bireyi dönüştürerek toplumu dönüştürmek tezini tersine çevirerek, toplumsal koşullar değişmedikçe bireyin değişmeyeceği tezini ortaya koymuştur (Kirby, 2010: 122). Bir kez bu tezi ortaya koyduktan sonra, eğitim sisteminin içeriğinin nasıl kurgulanacağı sorunu da kendiliğinden ortaya çıkmıştır. İşe, bireylerin içinde yaşadığı maddi toplumsal koşulların dönüştürülmesiyle başlanacağına göre, öncelikle toplumsal gerçekliğin ne olduğu sorusunu sormak bir zorunluluktur.

Tonguç, her şeyden önce, toplumsal yapının, yüzde sekseni köylerde yaşayan ve yaşamını geçimlik tarımsal üretimle idame ettiren nüfus toplamından oluştuğu gerçeğini ortaya koymuş ve bu noktadan yola çıkmıştır. Dolayısıyla, Cumhuriyet'in bu özgül toplumsal gerçekliğinden hareket edilerek, kurula-



cak eğitim sisteminin merkezine köylü nüfusun alınması bir zorunluluktur. Çünkü, yeni ulus devletin ulusunu oluşturacak toplam bu kesimdir ama henüz bu kesim nitel olarak ulus sıfatına sahip değildir. İsmail Hakkı Tonguç, bir defasında Ceyhun Atuf Kansu'yu da alarak Ankara'nın köylerini gezdikleri sırada, köyün birinde gördükleri medrese binasını işaret ederek, Kansu'ya; "Osmanlı kendi ülküsünü ve dünya görüşünü köylere değin böyle yaymıştı. Biz Cumhuriyet ülküsünü yaymak için ne yaptık? Cumhuriyet'in bir eğitim karakolu var mı köyde? Bir karakol var ama, jandarma karakolu!" demiştir (Tonguç, 2009: 270).

Bu diyalog, Tonguç'un tasarladığı eğitim pratiğinin içeriğini ortaya koymaktadır; köylü kesimini odağına alacak eğitim sistemi ile toplumun bu nicel çoğunluğu, nitel olarak da Cumhuriyet'in yurttaşları haline getirilecektir. Bu noktada, Tonguç bir rahatsızlığını da sürekli olarak dile getirmektedir; köyü ve köylüyü kendi gerçekliği içinde kavraya(ya) mayan yarı aydınların tavrı ve tutumu. Tonguç, yarı aydın olarak nitelendirdiği kesimin, toplumsal gerçeklikten değil, birtakım kitabi bilgilerden hareket ederek toplumu zihinlerindeki kalıba uydurmaya çalıştıklarını belirtmektedir. "Bu tip münevverler; hayatı kitap vasıtası ile görmeyi öğrenmişlerdi. Hükümlerini, kararlarını, projelerini besleyen yegane kuvvet kitaplardan toplayabildikleri sahte, cilalı, cazibeli fakat köksüz malumattır" (Tonguç, 1998: 23). Tonguç, aslında, toplumsal gerçekliğin bilerek görmezden gelindiğine işaret etmektedir: "Medrese kapanmış, fakat müderrislerden bir kısmı başka nam- lara ve şekillere bürünerek faaliyete geçebilmişlerdi. Sarığın yerine silindir şapka, cübbenin yerine firak kolayca geçebiliyordu. Tahakkuku istenilmeyen bazı teşebbüslere ne yapıp yapıp köstek takmanın yolları bulunuyordu. Menfi münevverlerin, hakikati saklayıp fenayı iyi, müsbeti menfi ve yerine göre bunların aksini göstermeye teşebbüs edecek kadar cüretlendikleri zamanlar oluyordu. (...) Bu zihniyet, anlaşılmaya muhtaç köyün olduğu gibi anlaşılmasını ve ona göre iş yapılmasını geciktirmiştir. Esasen Tanzimattan beri yarı münevverin ve menfi insanın oynadığı en mühim rol de bu idi. O, realiteden korkan, onu mütemadiyen tahrif eden, her mes'eleyi zamana göre cilalayarak





ürkölmecek şekilde göstermeye çalışan korkunç bir tip-ti. (...) İki asırdan beri geçirdiğimiz bütün felaketlerin en mühim sebebi, realiteyi, yani memleketin hakiki durumunu olduğu gibi görmemekte, buna göre gerçek tedbirleri almakta toplanıyordu" (Tonguç, 1998: 24-25).

Tonguç'a, daha doğrusu, Tonguç'un yapısalcılık anlayışına göre, bireylere, ait oldukları toplumsal yapıdan soyutlanarak birtakım üstyapısal değerler aşılabilir. Yapılması gereken, köylü kesimin, içinde yaşadığı toplumsal koşulların dönüştürülerek bir dönüşüme uğratılmasıdır. Köy Enstitüleri bu yaklaşımı pratiğe aktarmanın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Köy Enstitüleri'nde yalnızca kuramsal olarak Atatürk ilkeleri ve Cumhuriyet'in değerleri aşılanmayacak, köylerdeki üretim biçimi başta olmak üzere diğer toplumsal koşullar da iyileştirilecektir. Engin Tonguç, İsmail Hakkı Tonguç'un Köy Enstitüleri üzerine yaptığı ön çalışmalarda, tasarladığı bu eğitim kurumunun içeriği konusunda Süleyman Edip Balkır ile şunları konuşup tartıştığını, Balkır'ın anılarından aktarmaktadır: "Tonguç, özellikle bu kurumların yalnız öğretmen değil, 'köye gerekli her türlü elemanı' yetiştirmek amacıyla kurulacaklarını vurgulamaya özen gösteriyordu. Bunların başında tarımcı, kooperatifçi, yönetici, sağlıkçılar geliyordu. Ama işe öğretmen ile başlanacaktı. Çalışma ilerledikçe yeni gereksinimlere göre başka elemanların yetiştirilmesi de eklenecekti. Ayrıca, bu kurumlarda tüm köy sorunları incelenecek, araştırılacak, çözümler geliştirilecekti. Enstitü adı biraz da bu amaçlar dikkate alınarak seçilmişti" (Tonguç, 2009: 262).

Tonguç'un yaklaşımının doğruluğunu ve üstünlüğünü, kuramsal düzlemdeki tartışmalar üzerinden değil, pratiğe aktarılmasından elde edilen sonuçlar üzerinden gözlemliyoruz. Tonguç, Köy Enstitüleri'ni bir anda düşünüp hayata geçirmiş değildir. Köy Enstitüleri, Tonguç'un İlköğretim Genel Müdürlüğü görevine uzunca bir süre vekalet ederken

yaptığı deneysel çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Sonunda bu göreve asaleten atanmasıyla, Köy Enstitüleri düşüncesini hayata geçirebilmiştir. Görünen o ki, görevi ve kaleten yürüttüğü yıllarda yaptığı çalışmalarla kendini ispat etmiş ve bunun sonucunda asaleten göreve getirilmiştir.

Bilindiği gibi, Köy Enstitüleri, uzun bir yaşam şansı verilmeden ortadan kaldırılmıştır. Bunun nedeni, bu kurumların gerçekleştirmeye başladığı toplumsal dönüşümden duyulan korkudan başka bir şey değildir. İsmail Hakkı Tonguç'un Köy Enstitüleri sayesinde yaratmak istediği toplumsal bilinç düşünüldüğünde söz konusu korkunun şiddeti ve derinliği daha iyi anlaşılabilir. Tonguç şu ifadeleri kullanıyor: "Köylü insanı, öylesine canlandırılmalı ve şuurlandırılmalı ki onu, hiçbir kuvvet; yalnız kendi hesabına ve insafsızca istismar edemesin. Köyün sakinlerine köle ve uşak muamelesi yapılamasın. Köylüler, şuur-suz ve bedava çalışan birer iş hayvanı haline gelmesinler" (Tonguç, 1998: 94).

Aslında, böylesi bir toplumsal uyanışa engel olma çabalarının, Köy Enstitüleri kurulmadan önce de hep varolduğu Tonguç'un şu ifadelerinden anlaşılabilir: "Bu arada, atmosferi müsait bulan, binbir bahane ve vesileler icat ederek Cumhuriyetçilerin bir kısmının kafalarını çelmeye muvaffak olan menfi Osmanlı münevverleri ile onların düşüncelerini tevarüs edenler de yavaş yavaş rol sahibi oluyorlardı. Bunlardan Bakanlık sandalyesine kadar tırmanarak yuvarlananlar, bir mali kurumun idare meclisi üyeliğine gelerek gizlenenler vardı. İdeoloji ve zihniyet itibarıyla Cumhuriyetçilerden ayrılan, onların getirdikleri yeni kıymetleri benimsemeyen, fakat bunu açığa çıkarmamaya çok dikkat eden bu kurnaz, maskeli tipler, bazı işlerin başına gelince yavaş yavaş işlerin renkleri değişti" (Tonguç, 1998: 22). Bu da gösteriyor ki, Tonguç ve arkadaşları, varolan toplumsal gerçekliği uygun, ilerici bir eğitim sistemi kurmaya uğraşırken, bir yandan da gerici hamlelerle mücadele etmek durumunda kalmışlardır.

Tonguç'tan öğrendiğimiz en temel şey şudur; toplumsal gerçekliğin yalnızca bilimsel ölçütlere bağlı kalınarak doğru bir şekilde kavranmasıdır. Ancak, gelinen noktada, Tonguç'un iki asırdan beri yaşadığımız felaketlerin asıl kaynağı olarak gösterdiği, gerçeklerin olduğu gibi kavranıp ortaya konulamaması gibi yaşamsal bir sorunun varlığını aynen koruyor olmasıdır.

Kaynaklar

Kirby Fay (2010), Türkiye'de Köy Enstitüleri, Üçüncü Baskı, (Çeviren: Niyazi Berkes), Tarihçi Kitabevi, İstanbul.

Tonguç Engin (2009), Bir Eğitim Devrimcisi: İsmail Hakkı Tonguç (Yaşamı, Öğretisi, Eylemi), (5.Baskı), Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, İzmir.

Tonguç İsmail Hakkı (1998), Eğitim Yolu ile Canlandırılacak Köy (Üçüncü Baskı), Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara.



O BİZDEN BİRİ : HERKESE MÜZİK

Prof. Eduard Zuckmayer

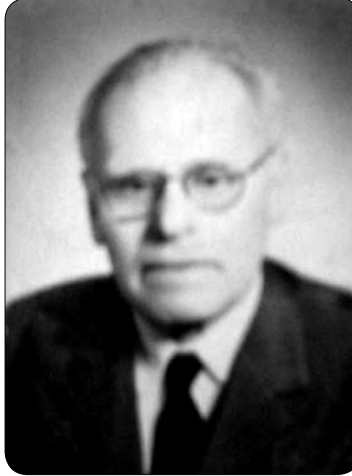
I.Dünya Savaşı yıllarının yol açtığı toplumsal/kültürel, siyasal/ekonomik çalkantı, bunalım ve sıkıntılar, Eduard Zuckmayer'in, insancıl ve toplumcu duygu ve düşüncelerini daha da belirginleştirdi. Bu duygu ve düşünceler doğrultusunda eylem kararlılığını iyice pekiştirdi. Bununla ilgili olarak savaştan döndükten sonra tutmaya başladığı "Günlük"üne şunları yazıyordu :

"Ne pahasına olursa olsun, başarı ve ün kazanmanın, her şey demek olduğu bu bencil-bireycil gidişe ayak uydurmak-tansa, bir manastıra kapanmayı yeğlerim. Biz genç müzikçilerin en önemli görevi, sevginin hırs ve nefrete, ruhun bedene, yüreğin mideye egemen olduğu bir dünya yaratmak olmalı. Bunun için müziği geniş kitlelere gütermeli, onları eğitmeliyiz. Onlara müzik yaşamımızla örnek olmalıyız.

Yalnızca kendimi ve çevremizdeki bir avuç seçkine, estetik bir doyum sağlamayı değil, bir müzik misyoneri (özgörevlisi) gibi tüm insanlığa hizmeti kendimize hedef seçmeliyiz." (Selanik C., 2004:27).

30 yaşına girerken dillendirdiği bu duygu ve düşüncelere, onun bütün yaşamına yön verdi. Almanya'da 1917 yılından beri etkin olan ve giderek büyüyen genişleyen Halk ve Gençlik Müzik Hareketi'ne büyük ilgi duyuyordu. Bu ilgi, onu kendiliğinden, yeni gençlik hareketlerine ve yeni müzik olgusuna katılmaya götürüyordu. Yüksek Müzik Okulu'nda öğretmenlik, sınav kurulu üyeliği, "Yeni Müzik Topluluğu" oluşturma, "kadınlar" ve "öğrenciler" korolarını kurup yönetmesi, onun geniş kitlelere açılmasının bir aracı idi. 1920'den başlayarak özgür piyanist ve eşlikçi olarak yürüttüğü birliklikler, onun çevresinin genişlemesine ve tanınmasına yol açtı. Bu arada, gösterdiği büyük başarıya ve kazandığı büyük üne karşın kendi değişiyiyle "konser çalışmalarına giderek artan bir biçimde yabancılaştı".

1925'te Kuzey Denizi'ndeki Juist Adası'nda henüz kurulmuş olan "Denizdeki Okul"a katıldı. Toplumbilimci A.Weber ve ozan-eğitimci M.Luserke'nin önderliğini yaptığı bu okulda, sanatçı ve eğitimci olarak 9 yıl geçirdi. Adadaki bu okulda aradığı ortamı, kişileri-kişilikleri ve anlayışı buldu. Adada kaldığı sürede, müziğin eğit-sel gücünü ve işlevini yeniden keşfetti. Tüm çalışmalarını eğitim-sel müzik ve müziksel eğitimbilim üzerinde yoğunlaştırdı. Her türlü yüzeysellikten ve yapmacılıktan uzak bir anlayış ve yaklaşımla çok yönlü etkinliklerde bulundu. Her etkinliğinde çok etkili, verimli ve mutlu oldu.



Ancak, Almanya'nın ağırlaşan koşulları, yükselen Nazi zulmü, okullarının kapanmasına yol açtığı gibi, Zuckmayer'in Almanya'da çalışmasını da olanaksız kıldı. Onun müzik yaklaşımıyla, Nazilerin kurmak istedikleri toplum arasında büyük bir uçurum vardı. Sonunda, 1935 yılında, onu, "Reich Müzik Odası"ndan çıkararak, iş bulmasını da önlediler. Tam o sırada, Türkiye'de yüksek öğrenim alanında "devrim" niteliğinde yapılan atılımlar çerçevesinde, müzik alanındaki çalışmaları yönlendirmesi için Paul Hindemith davet edilmişti; o da E.Zuckmayer'e görev teklif etti. 1920'lerden beri onun çalışmalarını izleyen Hindemith'in bu seçimi ve onu "çok yönlü sanatçı ve eğitimci" olarak nitelemesi, Türkiye'deki görev alanını da belirliyordu. Bu onun için çok uygundu.

Ankara'ya geldiği gün Gar'da trenden inerken Türk görevlilerle birlikte, 1920'den beri tanışık ve bilişik olduğu Prof.Hindemith ve eşi tarafından karşılandı. Aynı gün öğleden sonra Musiki Muallim Mektebi Salonu'nda Hindemith'le birlikte, Salonun en ön sırasına oturmayıp Balkonda öğrenciler arasına oturarak Dr.Pratorius yönetimindeki RCFO'nun konserini dinledi. Ertesi gün öğleden önce kendini aynı salonda MMM Öğrenci Orkestrası'nın önünde buldu ve hemen orkestrayı çalıştırmaya başladı. Tarih : 24 Nisan 1936.



Türkiye'ye gelirken, gerek genel müzik anlayışı ve yaklaşımında, gerekse yazdığı-bestelediği çoğu deneme ve yapıtlarında, Türk müziğiyle benzeşen ya da örtüşen özelliklerle taşıyordu. Bu özelliklerin temelinde batı müziğinden kendi dönemine kadar egemen olan majör-minör sisteminden ayrılışı ve müziklerinde pentatoniyi, modali ve kontrapuntu yeni bir anlayışla birleştirip uygulaması yatıyordu. Bu yaklaşım, Türkiye'deki görevi açısından büyük önem ve değer taşıyordu. Zuckmayer (çevresinde Zugbey olarak anılır),bu özellikleriyle, geleneksel ve çağdaş Türk müziklerini kısa sürede tanıdı ve sevdi. Onların iç-dış yapısını ve özelliklerini kısa sürede kavradı ve içselleştirdi.

Prof. E. Zuckmayer, 1936'da Türkiye'ye geldiğinde Hindemith'in önerisiyle önce Müzik Öğretmen Okulu'nun (eski Musiki Muallim Mektebi'nin) ve ona bağlı olarak kurulmakta olan Devlet Konservatuarı'nın "Koro" ve "Piyano" öğretmenleri olarak görevlendirildi. Koro ve piyano derslerinin yanında armoni dersleri de verdi. Ders programları ile

çalışma saat ve içeriklerini düzenledi. Kitaplığı elde geçirip, kitapları sınıfladı, düzenli biçimde yerleştirdi ve gerekli eserleri ısmarladı. Müzik Öğretmen okulu ve Devlet Konservatuarı'nda 2,5 yıl çalıştıktan sonra 1938'de "sanat danışmanı" ünvanıyla Gazi Eğitim Enstitüsü (GEE) Müzik Bölümü'nün kurucu başkanlığına ve öğretmenliğine atandı. Her yıl Milli Eğitim Bakanlığı'nca yenilenerek, bölüm başkanlığını 1970 yılına kadar ve öğretmenliği dte ölümü olana 1972 yılına kadar sürdürdü. O, müzik öğretmenlerinin baş öğretmeni idi ve yalnızca sayısız öğretmen yetiştirmekle kalmadı; müziği geniş kitlelere sevdirdi.

1944 yılında, Almanya'ya savaş ilan etmek zorunda kalışımız nedeniyle, Zuckmayer (hala Alman pasaportu taşıyordu – bütün çabasına karşın TC vatandaşı olamamıştı), Kırşehir'de, benzer konumdaki Almanlarla birlikte, 18 ay süreyle enterne edildi. "Kırşehir'de enterne edilmiş Almanlar arasında en çok iz bırakan insan, Prof.Eduard Zuckmayer olmuştur." (Yalçın K. 2011: 350). Maaşı kesilmişti; Kızılay Deprem Fonu'ndan ayda 20 lira yardım alıyordu. Para karşılığı bir iş yapması yasaktı. Bu koşullarda bile yaşama küsmedi; Almanya'da kalsaydı belki çoktan bir toplama kampında can vermişti. Kendisini Ankara'ya çağırıp sözleşme imzalayan Bakanlık yetkilileri de onun Kırşehir'de yaşamaya mecbur edilmesini önleyememişti. Buna kırıldı, ama anlayışla karşıladı.

Kırşehir'de yalnız değildi. Prof. Dr.Baade, Prof.Dr.Ruben, Prof.Auloek ve aileleriyle birlikte 200 Alman vardı (Akpinar T. vd, 2014: 191). Almanlar arasında müzik yeteneği olanlarla birlikte çok sesli bir koro kurdu ve çalışmaya başladı. Bu koro ilk konserini, 1945'te savaşın sonunun geldiği günlerde verdi. Kırşehir halkı, o güne kadar hiç böyle bir koro ve müzik türü görmemişti. Kırşehir halkı, bu koroya ve enterne Almanlara büyük sevgi gösterisinde bulundu. Bu koro, GEE Öğrenci Korosu'nda öğrettiği, Almanca'dan Türkçe'ye uyarladığı, "Dostluk", "Gençlik", "Bahar" adlı parçalarla, çok sesli hale getirdiği, "Hışı hışı hançer boynuna ley ley" gibi halk türkülerini de seslendirmişti.

Prof.Dr.Ali Uçan, Türkiye'ye yurt dışında gelen iki müzikçiyi yanyana koyarak bir değerlendirme yapmaktadır. Bunlardan birisi Osmanlı İmparatorluğu'nda müzik eğitiminin önünü açan Donizetti (1828-1856 arasında görev yaptı); diğeri ise, Türkiye'de müzik eğitiminin önünü açan Zuckmayer'dir (1936-1972 arasında görev yaptı). Donizetti, "paşa" olarak anılmakta; Zuckmayer ise "zugbey" (ya da profesör) olarak... Devlet ikisini de onurlandırdı. Donizetti bir İmparatorluğun görevlisiydi ve padişaha karşı sorumluydu. Zuckmayer, bir Cumhuriyet görevlisiydi ve halkın seçtiklerinin onların atadıklarına karşı sorumluydu. Donizetti, çoğunlukla sarayda yaşadı ve etkinliklerini saray içinde gerçekleştirdi. Zuckmayer ise, sürekli okulda ve alandıydı; tüm etkinliklerini yurdun dört bir köşesinden gelen öğrenciler ve halk için gerçekleştirdi (Uçan A., 2012: 18).

Zuckmayer hep öğrencilerinin yanındaydı; onlar da onu hiç yalnız bırakmazlardı. Prof.Suna Çevik, onu Ankara Tren İstasyonu'ndan yaz tatili için gittiği Almanya'ya bölüm-

EK-9.3
EDUARD ZUCKMAYER'İN İSTİKLÂL MARŞI PİYANGO EŞLİĞİ DÜZENLEMESİ
İSTİKLÂL MARŞI

Söz : Mehmet Akif Ersoy
Müzik : Zeki Üngör
Piyano Eşlik : E. Zuckmayer

ce uğurlama seromonisini anımsıyor. Koronun seslendirdiği eserlerle ve dostluk şarkılarıyla tren garında, bir müzik şöleni yaşandığını anlatıyor. Yolcular ve yolcu edenler, onları bu coşku ve biraz da ayrılık hüznü taşıyan duygularına alkışlarıyla eşlik etmişlerdi. (Selanik C. 2004:86)

Zuckmayer, öğrencilerini mezuniyetlerinden sonra da izlerdi. Onların kenetlenmesi ve birbirlerine destek olmalarını çok istedi. Uzun yıllar, Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış olan müzik öğretmenleri, mektuplaşarak Zuckmayer ile iletişimlerini korumaya çalıştılar. Hatta bu yazışmalar onun fiziksel gücünü aşınca, bölümün öğretim elemanları önce bir haberleşme servisi kurdular; sonra da "Türkiye Müzik Öğretmenleri Derneği" kuruldu. (Selanik C., 2004: 212)

Müzik Eleştirmeni Faruk Güvenç, ölümü üzerine şunları yazıyor : "1936 yılında geldi. Anadolu'nun göbeğindeki bozkıra yerleşti, sabırlı bir bahçıvan gibi fideler dikti çevresine, suladı, besledi onları, eserinin büyüdüğünü yerediğini, çiçek açtığını gördü, meyvalarını topladı ve Türkiye'nin her köşesini bürümüş bir öğretmen ormanının ortasında mutlu olarak yarınlardan umutlu olarak yumdu gözlerini. (Selanik C. 2004: 217).

Onun için, Cumhuriyet Müzik Eğitimi'nde, Zuckmayer'e ve onu Türkiye'ye çağırana çok şey borçluyuz. Son ola-

rak onun "Bizlerden Biri Olma" kararlılığına değinmek istiyoruz. Her şeyden önce, Türkiye'ye geldiği ilk dakikadan başlayarak, Türkçe öğrenmek ve yazabilmek için çok çabaladı ve kısa sürede bunun üstesinden geldi. Türk ülkesini, Türk insanını, Türk kültürünü ve Türk müziğini hızla tanıma ve benimseme çabasındaydı. Kısa bir süre içinde bu çabalarında da başarılı oldu. Bunlar, her şeyden önce, onun, Almanya ile köprüleri attığı ve uzun yıllar burada kalma kararlılığını bize göstermektedir. Türkiye'de yaşadığı dönemde onu en çok üzenlerin başında, "yabancı" olduğunun vurgulanması ve bir türlü "TC vatandaşlığına" kabul edilmemesiydi. Bu uğurda, müslüman olmayı, hatta sünnet olmayı bile göze almıştı. Oysa ki, çağırılışı ve on yıllar süren görev, hizmet ve etkinlikleriyle, ulusumuza ve kültürümüze içtenlikle bağlılığıyla, kişisel, toplumsal ve kültürel yönden hiç de yabancı değildi.

Ama belki en çarpıcısı, savaş sonunda ABD ve Almanya'dan

gelen çok seçkin okullarda üst-görev yapma ve çok para kazanma olanağını teperek, Türkiye'de kalmakta direnmesiydi. Eşinin ve kızının Almanya'ya dönmesine karşın, o Türkiye'deki görevini bırakmadı. GEE'de kendisine ayrılan bir odada yattı, kalktı ve öldüğünde oradan alınarak Ankara'da Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Bizden biri olduğu ve bize çok emek verdiği için teşekkür ederiz.



Zuckmayer'in yönettiği bir gece müzik bölümü korosu (1961-1962) Koro Şefi Prof. Dr. Eduard Zuckmayer - *Aramızdan Ayrılışının Kırkıncı Yılında EDUARD ZUCKMAYER VE CUMHURİYET MÜZİK EĞİTİMİ*, Ali Uçan, Müzik Eğitimi Yayınları, sayfa 308)

KAYNAKLAR :

- Uçan A. (2012) : Eduard Zuckmayer ve Cumhuriyet Müzik Eğitimi, Müzik Eğitimi Yayınları, Ankara.
- Yalçın K. (2011) : Haymatlos Dünya Bizim Vatanımız, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No. 2249, İstanbul.
- Selanik C. (2004) : İki İnsan İki Anıt, Doruk Yayınları, Ankara.
- Akpınar T., Aşkın U., Çiner C.U., Fişek A.G., Millioğulları Ö. (2014) : Cumhuriyetin Anıt Kurumu Üniversite, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayını, Ankara.



Zuckmayer'in yönettiği ilk "Müzik Bölümü Öğretmenler Oda Orkestrası" (1965-1966) Koro Şefi Prof. Dr. Eduard Zuckmayer - *Aramızdan Ayrılışının Kırkıncı Yılında EDUARD ZUCKMAYER VE CUMHURİYET MÜZİK EĞİTİMİ*, Ali Uçan, Müzik Eğitimi Yayınları, sayfa 309)

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Hurda Alüminyumların Balyalanması

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: Sabit bir platform ayağı üzerinde duran ve bir operatör tarafından çalıştırılan kepçe ile alınan hurda alüminyum parçalar, bir balyalama makinasında sıkıştırılarak balya haline getirilmektedir. Balyalama makinası bir operatör tarafından çalıştırılmaktadır.

İşçilerin bu çalışmalar sırasında karşılaşılabileceği tehlikeleri tanımlayabilir misiniz ?



Neler Olabilir ?

1. Platform üzerindeki işçi platformdan düşebilir.
2. Alüminyum parçalar işçinin gövdesine, gözüne, yüzüne çarpabilir.
3. Parçaların sıkıştırılması sırasında oluşan gürültüden çalışanlarda işitme kaybı oluşabilir..
4. Platforma çıkarken, platformdan inerken işçi düşebilir. .

> Yanıtı 13. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Denetim Kurulu Üyesi

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Dr. Engin TONGUÇ
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Doç.Dr. Gülbiye YENİMAHALLELİ
YAŞAR
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL
Prof. Dr. Mesut GÜLMEZ
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Yrd. Doç. Dr. Taner AKPINAR
Yrd. Doç. Dr. Umur AŞKIN
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Prof. Dr. Yıldız TÜMERDEM

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞCI
Prof. Dr. Cahit TALAS
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Tuncer UÇAROL

İÇİNDEKİLER

• İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Çalışma Ortamının Belgesi:
İş Cinayetleri Almancağı 2013 2
Denizcan KUTLU

• ÇOCUK HABER

İnsanlığın Bugününe Çocukların
Yaşam Koşulları Üzerinden Bakmak... 4
Taner AKPINAR

• ÇOCUK EMEĞİ

Onlar da Çıracı :
İshak Akpınar 6

• İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Yalnız Çalışma ve İş Güvenliği 8
Mustafa TAŞYÜREK

• SU VE YAŞAM

Toplu Yaşanılan Alanlarda
Su Sorunu 14
A. Gürhan Fişek

• ANIMSA

Gökte Aranırken Yerde Bulunan Eğitimbilimci:
İsmail Hakkı Tonguç 17
Taner AKPINAR

• ANIMSA

O Bizden Biri : Herkese Müzik
Prof. Eduard Zuckmayer 20

• BULMACA

İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım :
Hurda Alüminyumların Balyalanması 23
Mustafa TAŞYÜREK



İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

<http://www.isguvenligi.net>
<http://www.osgb.fisek.com.tr>



- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
 - **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
Tel: 0312 419 78 11 • **Faks:** 0312 425 28 01 - 395 22 71
 - Web sayfası: www.fisek.org.tr
 - Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar, resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
 - Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
- Bu bir HAKEMLİ dergidir.**

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
- Sayı: 135 • Temmuz - Ağustos 2014
- Ücretsizdir
- **Yapım ve Basım:** Büyük Anadolu Medya Grup
İstanbul Cad. Elif Sk. Sütçü Kemal İşhanı No:7/188
İskitler 06060 ANKARA
Tel: 0312 384 30 70 (Pbx) • Fax: 0312 384 30 57
- **Baskı Tarihi :** Temmuz 2014